

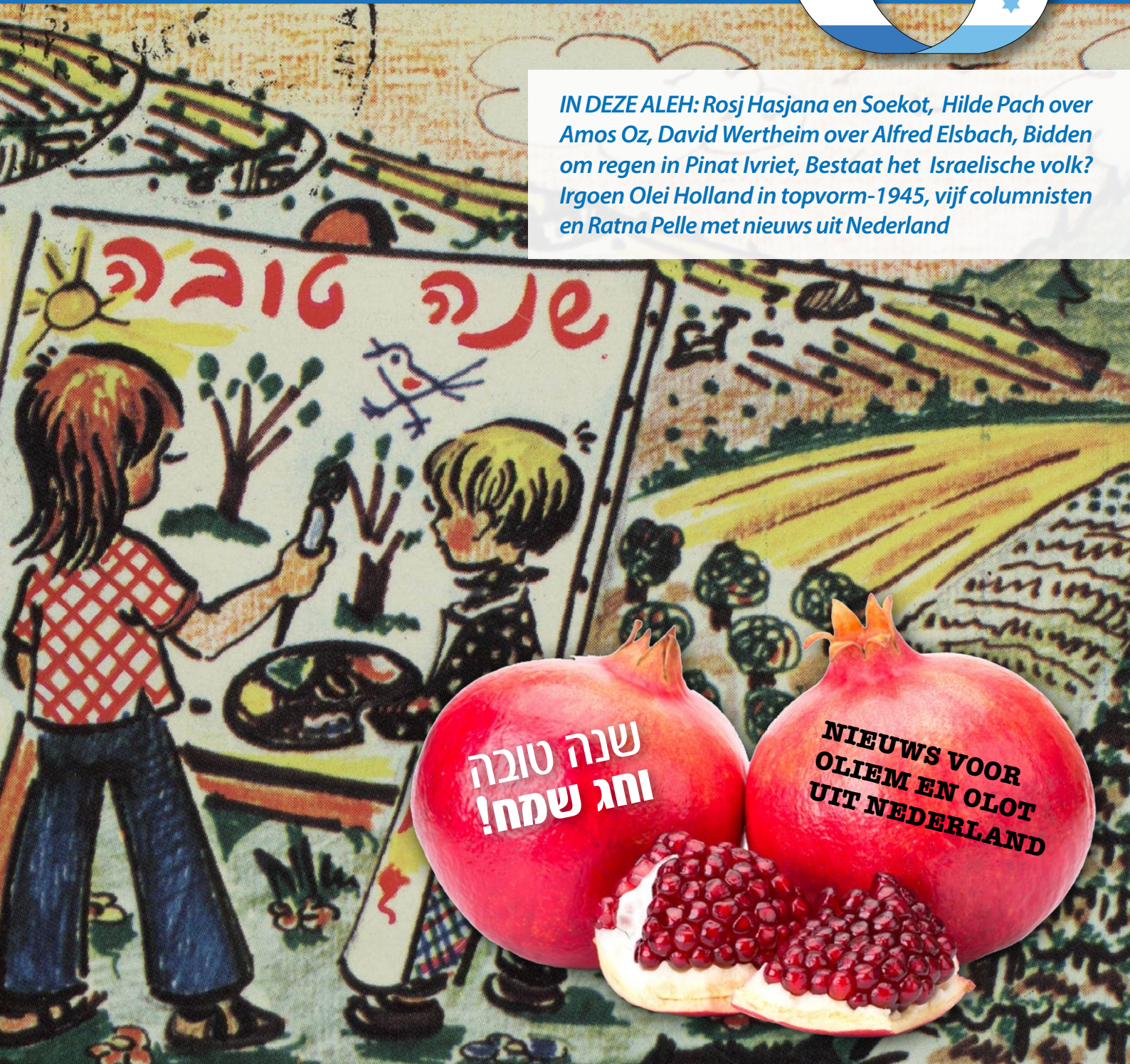
September 2020 תשרי תשפ"א editie 78/3 (digitaal)

ALEH עולה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

IN DEZE ALEH: Rosj Hasjana en Soekot, Hilde Pach over Amos Oz, David Wertheim over Alfred Elsbach, Bidden om regen in Pinat Ivriet, Bestaat het Israelische volk? Irgoen Olei Holland in topvorm-1945, vijf columnisten en Ratna Pelle met nieuws uit Nederland

שנה טובה
וחג שמח!

NIEUWS VOOR
OLIE EN OLOT
UIT NEDERLAND

Zoek je werk?

Kijk op blz. 8, waar je jezelf in de Aleh gratis kunt aanbieden op zoek naar of als aanbieder van werk.

Geef!

Help ons met uw gift jonge gezinnen bij te staan, die van Nederlandse afkomst zijn en door de coronacrisis in moeilijkheden verkeren.

De Irgoen Olei Holland helpt via een speciaal IOH-fonds, het Keren Mejochedet. Dit Fonds is bestemd voor (oud)Nederlanders of hun kinderen tot de leeftijd van 60 jaar, die dringend hulp nodig hebben.

Geef uw bijdrage via de IOH onder vermelding "Donation KM" door een bankovermaking naar Bank Mizrahi Tefahot t.n.v. Irgoen Olei Holland Bank 20 - Branch 494 - Account 237069 of telefonisch per credit card via ons kantoornummer: 03-5625611.

Giften aan de IOH zijn fiscaal aftrekbaar (סעיף 46 נ)

בית יוליאנה
Beth Juliana

Wij wensen u allen een voorspoedig, gezond en Corona-vrij jaar toe

שנה טובה!

September 2020 תשרי תשפ"א
Jaargang 78 nummer 3 (digitaal)

Oplage: 900

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland.
Copyright © Irgoen Olei Holland.

REDACTIE

Ya'akov Almor
Bart Berman
Chaya Brasz
Rob Coopman
Eldad Kisch

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Baruch Bar-Tel, Chris Bonfeel, Refael David, Chawa Dinner, Manfred Gerstenfeld, Dini Goldschmidt, Gila Kedar, Ini Lederer, Judith Millul, Hilde Pach, Ratna Pelle, Eliahoe Philipson, Harry Polak, Jack Schpektor, Chelly Slagter, Simon Soesan, Ita Vos, Jaap Wertheim, Syds Wiersma, Corrie Zeidler-Mol, Moshe-Mordechai van Zuiden.

VORMGEVING

Efrat Sraya

DRUKWERK

Hauser Printing

ADVERTENTIE-ADMINISTRATIE

Kantoor IOH
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il; www.ioh.co.il

REDACTIEADRES Aleh

e-mail: Alehioh@gmail.com

fax: 03-5625575

IOH - t.a.v. redactie Aleh

Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel

Bijdragen als e-mail attachment.

Ingezonden stukken in Word formaat (*.doc file).

Foto's als JPG bestand, min. 500 KB.

LIDMAATSCHAP

Aleh wordt toegezonden aan alle leden van de IOH.

Lidmaatschap voor het verenigingsjaar 2020 bedraagt per 1 april NIS NIS 295,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar.

Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

4	Van de voorzitter
5	Van de redactietafel
6	Uit kantoor geklapt
8	Werk zoeken & vinden
9	Personalia
10	Rosj Hasjana en Soekot
16	Van de afdelingen
18	Uit de ouderhuizen
21	Jad Davids
22	Boekbespreking ▶ Hilde Pach
	▶ Chaya Brasz
	▶ Eldad Kisch
28	Taal ▶ Chawa Dinner: Pinat Ivriet
31	Opinie ▶ Harry Polak: Bestaat het Israëliëse volk?
34	NLinL
36	Oproepen ▶ Hachsjava 's Gravezande
	▶ Hachsjava Franeker
38	Geschiedenis ▶ IOH in topvorm - 1945
43	Gedicht ▶ Ini Lederer
44	Columns ▶ Simon Soesan
	▶ Baruch Bar-Tel
	▶ Manfred Gerstenfeld
	▶ Refael David
	▶ Moshe-Mordechai van Zuiden
54	Nieuws uit Joods Nederland ▶ Harry Polak
56	Nieuws uit Nederland ▶ Ratna Pelle

Sjana Tova 5781!

Zoals gebruikelijk wensen we elkaar met Rosj Hasjana een goed en zoet jaar toe. Een jaar van vernieuwing, met beserot tovot, goede tijdingen. Als iemand die als kind nog ansichtkaarten verstuurde op vakantiebestemmingen naar vrienden en familieleden,

hecht ik ook bijzondere waarde aan het versturen van zogenaamde rousesjone-kaarten om elkaar een goed jaar te wensen. Mijn kinderen doen dit jaarlijks naar de grootouders, neefjes en nichtjes om vervolgens de kaarten op de bus te doen – vaak samen met een fotomagneetje vanuit de gan. Juist nu we allen worden doodgegooid met emails, telefoonberichten, whatsapps houd ik ook dit jaar die traditie in ere. Zo ook met de Aleh: waar we al de stap hebben gezet naar digitale uitgaven zullen we ook nummers op de oude vertrouwde manier blijven versturen.

Een jaar van gezondheid

We leven in bijzondere tijden en velen van ons hebben zich goed aangepast aan de nieuwe realiteit met het coronavirus. Dit bleek onder meer uit de goed bezochte Algemene Ledenvergadering die noodgedwongen per Zoom werd gehouden. Na de vele familie-Zooms en IOH-Zooms blijkt iedereen hier goed mee overweg te kunnen. Ook na de chagiem zullen wij volop activiteiten per Zoom organiseren. Wel hoop ik dat wij spoedig op oude vertrouwde voet bijeen zullen komen, maar helaas is het vooruitzicht nog niet positief en zullen we extra voorzichtig moeten zijn met inachtneming van alle voorschriften.

Een jaar van solidariteit:

Keren Mejochedet

Deze periode kenmerkt zich altijd als periode van bezinning en introspectie. Hoe kunnen we onszelf verbeteren naar onze medemens toe? Helaas zijn ook velen binnen de Nederlandse gemeenschap in Israël hard getroffen. Via ons hulpfonds Keren Mejochedet, bestemd voor hulpbehoevenden van Nederlandse komaf tot 60 jaar, hebben we de hoogste nood kunnen lenigen. Bijvoorbeeld een gezin waarin beide ouders hun baan verloren en niet meer in hun onderhoud kunnen voorzien, alleenstaanden en studenten die geholpen worden met maaltijden en medische kosten, enzovoort.

Het is hartverwarmend hoe velen van u zijn bijgesprongen en bijzondere solidariteit toonden door een bijdrage over te maken. Hartelijk dank voor de financiële hulp! Het blijft helaas nodig. Mocht u kunnen helpen, juist nu met de feestdagen, neem dan contact op met ons kantoor: alle beetjes helpen!

Een jaar van sjalom

Het haalde wereldwijd overal het nieuws vorige maand. Israël en de Verenigde Arabische Emiraten kondigden normalisatie van de betrekkingen aan. Een historische doorbraak en vele landen zullen hopelijk volgen. Ik spreek de hoop uit dat wij dit jaar in een sneeuwbaaleffect met al onze burens sjalom zullen krijgen!

Ik wens u allen nogmaals een goed zoet jaar toe, een jaar met goede gezondheid, een jaar van sjalom en een jaar van solidariteit en vriendschap.

Lesjana Towa Tikatewoe Wetichatemoe.

Gideon van der Sluis

Voorzitter@ioh.co.il

DE VERSCHIJNINGSDATA VAN ALEH IN 2020

Editie	Uiterste inzenddatum kopij	Verschijningsdatum omstreeks
78/4 Chanoeknummer	10 oktober 2020	10 december 2020
79/1 Pesach en Sjoanummer	15 januari 2021	15 maart 2021
79/2 Zomernummer	15 april 2021	15 juni 2021

ALEH IS VOOR ALLE LEDEN!

De Algemene Vergadering is voorbij, we hebben een nieuw seizoen voor de boeg, maar de redactie is niet veranderd. Gelukkig blijft er iets hetzelfde en staan we nog steeds met ons vijven in de colofon. Dank allemaal voor het vertrouwen! De AV is voor ons altijd leerzaam. Het is immers de enige keer in het jaar dat we elkaar landelijk ontmoeten, al was dat deze keer per 'Zoom'-bijeenkomst, maar toch met ruim tachtig leden op ons scherm.

Tijdens de AV kan kritiek worden geuit en natuurlijk was die er! Sommige leden klaagden dat zij, nu de Aleh meer en meer digitaliseert, het blad niet meer lezen. Dat gaat in zeldzame gevallen over mensen die nog helemaal niet met een computer vertrouwd zijn. Veel vaker komt het voor, dat het wennen aan lezen van het scherm langer

duurt dan verwacht, of zelfs helemaal niet wil lukken. Geef het niet op; de Aleh is voor alle leden! Klagen op de AV is legitiem, maar nog beter is het om de telefoon te pakken en Chris op kantoor even te bellen, 03-5625611. Zij zorgt er dan voor dat er na dat ene telefoontje iedere keer bij het verschijnen van een nieuwe Aleh een uitstekende kopie van naar de post gaat. Speciaal voor u.

Dit Rosj Hasjana nummer werd voor iedereen gedrukt en verstuurd. Ook dat blijft bestaan. Zulke gedrukte nummers staan tevens op de website van de Irgoen (www.ioh.co.il), maar alle leden krijgen hem ook in de brievenbus. Na deze technische uitleg willen we nog eens iedereen bedanken voor tips en bijdragen. Wij blijven ons best doen om als vrijwilligers van de IOH van iedere Aleh iets moois te maken.

Sjana tova oemetoeka!

De redactie

De AV in 'zoom'-vergadering bijeen

UIT KANTOOR GEKLAPT

In de coronaweken van juni en juli werd het werk op kantoor beheerst door formaliteiten die de amoeta IOH jaarlijks moet verrichten. De Algemene Ledenvergadering over kalenderjaar 2019 kon niet zoals gepland midden juni plaatsvinden; deze werd aanvankelijk zonder datum verschoven in de hoop dat men wat later in het jaar wel fysiek zou mogen bijeenkomen. Dit bleek al gauw een onwaarschijnlijke verwachting, waarop het HB besloot de AV per Zoom te houden en wel op 28 juli.

Vanwege de coronabeperkingen hadden enkele afdelingen nog niet nagedacht over een huishoudelijke vergadering – die aan elke AV vooraf dient te gaan – maar konden deze op het laatste moment toch organiseren. Een nieuw bestuurslid voor de afdeling Haifa/Noorden kon worden begroet, namelijk Janny Rami. Welkom!

En toen was het 28 juli. De Zoom stond een half uur voor aanvang van de AV al aan om iedereen de mogelijkheid te geven rustig in te loggen. De vergadering werd om 19:30 uur door vicevoorzitter en HB-secretaris Marion Levkovits geopend en vervolgens voortgezet door Chaya Brasz als dagvoorzitter, waarna Gideon van der Sluis de ruim 80 aanwezigen toesprak. In aanwezigheid van onze CPA van Deloitte werden de jaarstukken in woorden en cijfers goedgekeurd; overigens kunt u deze stukken nog steeds inzien op onze website. De accountant werd (her) benoemd. Ronny Brill en Yochai Copenhagen vormen de controlecommissie. Yochai is nieuw is in die taak bij de IOH. Welkom!

Aan het Hoofdbestuur werd décharge verleend en omdat er in de weken voor de AV geen (tegen)kandidaten waren

Jissachar Polak ook uw hypotheekadviseur

Bel nu voor vrijblijvend advies 054-4287055

opgestaan voor functies in Hoofdbestuur en voor het voorzitterschap, werden de voorzitter en het zittende HB en bloc virtueel geïnstalleerd voor een tweede periode van twee jaar. Zoals gewoonlijk was er veel waardering voor het vele werk van de redactieleden van Aleh, die ook in functie werden herkozen; er volgden enkele opmerkingen in de rondvraag en om 20:50 uur werd de AV gesloten.

Hierbij enkele zaken die in de rondvraag naar voren kwamen:

- De IOH zoekt nieuwe bestuurders, meer dames en meer jongeren;

- We moeten nadenken over sociale verzorging van onze 'jongere' leden (-60), die niet geholpen kunnen worden door Nini Czopp, gezien de beperkte doelstelling van Nini;

- Sommige leden zien liever een hard-copy Aleh (u kunt zich hiervoor opgeven via kantoor) of willen een steentje bijdragen aan Aleh;

- Men acht vergaande samenwerking tussen de Nederlandse organisaties in Israël wenselijk;

- De IOH heeft bestaansrecht zolang er oliem uit Nederland komen en zo lang er vragen om hulp zijn vanuit de Nederlandse gemeenschap in Israël. Het is opmerkelijk dat deze laatste opmerking terug te vinden is in bijna alle notulen van Algemene Vergaderingen uit het verleden.

Ik wens u veel gezondheid toe en een Sjana tova oemetoeka!

Chris Bonfeel

Zoek jij werk? Werk kwijtgeraakt in de crisis? Heb je werk aan te bieden?

De IOH is er ook voor jou! Adverteer jezelf gratis in de Aleh.

Vertel wat je wilt aan Chris op kantoor:
03-5625611 of
ioh@netvision.net.il

FOREVER LIVING PRODUCTS®

Toe aan een nieuwe uitdaging...

Vanwege blijvende groei van ons bedrijf zijn wij dringend op zoek naar ruimdenkende, gemotiveerde mensen om met ons mee te groeien.

Het betreft promotie en verkoop van "Forever Living Products" op basis van Aloë Vera.

Start een nieuwe carrière in de beauty- en wellnessbranche.

Werk vanuit huis en ontwikkel jezelf door je verkoop- en netwerkvaardigheden te gebruiken.

Ben je geïnteresseerd, neem dan contact met mij op.

Marion 058 397 7181

רחל סנדרס
058-4740113
פדיקורסטית רפואית
קק"ל 13/82
מזלfeet@gmail.com
medicalpedicure-rachelp.com באר-שבע

Mijn naam is Rachel Sanders. Ik kwam vorig jaar op Alia en ben medisch pedicure in Be'er Sheva. Ik heb een kliniek in JNF Street 82/13.

Ik behandel voet- en nagelproblemen, ingegroeide teennagels, eelt en eeltpitten. En

natuurlijk ook niet-medische voeten, cosmetische en Spa-behandelingen.

In Nederland werkte ik jarenlang in vijf verpleeghuizen en kwam bij mensen thuis.

Ik heb dus veel ervaring, heb allerlei mensen ontmoet en hun voeten behandeld.

U kunt bij mij ook terecht voor een manicure behandeling of alleen voor massage van voeten en onderbenen.

058-4740113 | Bel mij voor een afspraak! | Rachel Sanders | רחל סנדרס
Whatsapp is ook welkom! | www.medicalpedicure-rachelp.com

PERSONALIA

Overleden

Mw. Josephine Avi Tsedek-Casseres, Nahariya
Mw. Jenny Benjamini, Herzliya
Dhr. Rafi Ezra, Ashdod
Dr. Shlomo (Sal) Ganor (Salomon Wagenaar), Jeruzalem
Mw. Celine Heymann-Spier, Jeruzalem
Mw. Lea Lugtenaar, Herzliya
Mw. Ruth Noach-Roos, Be'er Sheva

יהי זכרם ברוך

Geboren

Achterkleinzoon voor Rina en Nathan Barzilay
Kleinzoon voor Rachel en Marc Boas
Kleinzoon voor Ita en John Garcia
Achterkleindochter voor Dina Goldschmidt
Achterkleindochter voor Ruth en Gershon Lange
Kleinzoon voor Rivka en James Loewenstein
3 Achterkleinzonen voor Elly Maoz
Achterkleindochter voor Barend en Froukje Noot
Achterkleindochter voor Judith en Karel Weijel

מזל טוב והרבה נחת!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren** en **schrijven** van **biografieën**, **in het Ivvrit**, Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal vereeuwigen door een professioneel team.

Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-7400068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

Oliem

Familie Yaron en Yuval van Boven

ברוכים הבאים!

door rabbijn
David
Schpektor z.l.

ROSJ HASJANA, IETSJE ANDERS DIT JAAR!

Op iedere Rosj Hasjana kijken wij en zeker ook de kinderen uit naar “toet, toet...”, het bekende geluid van de sjofar. Maar dit jaar is het ‘ietsje anders’! Op Sjabbat, de eerste dag van Rosj Hasjana is de sjofar zelf en zijn de bekende sjofargeluiden afwezig. De vraag is: waarom?

De Babylonische Talmoed [traktaat Rosj Hasjana 29b] antwoordt dat de geleerden verboden hebben op Sjabbat de sjofar te blazen, omdat het kan voorkomen dat de sjofarblazer op Sjabbat eerst met de sjofar naar een expert in sjofarblazen zal gaan, om zijn muzikale kennis wat bij te spijkeren. Het kan gebeuren, dat hij met de sjofar in zijn hand gaat, ook in een plaats waar geen eroev is en het dus zelfs verboden is een sjofar te dragen. Om dit te voorkomen hebben de geleerden het algemeen verboden op de sjofar te blazen, uitgezonderd toentertijd in de Tempel, waar men wel op Sjabbat op de sjofar blies.

De Jeruzalemse Talmoed [Traktaat Rosj Hasjana, hoofdstuk 4, halacha 1] leert rechtstreeks uit de Tora, dat er op Sjabbat niet op de sjofar wordt geblazen. In het boek Vajikra [Leviticus 23, 24] staat geschreven: “sjabbaton zichron troe’a”, hetgeen vrij vertaald wil zeggen dat op Sjabbat er alleen een ‘zikaron’, een denken aan de ‘troe’a’, het sjofarblazen is, zonder het werkelijke “toet, toet...”. De Sjabbat is een dag van denken en niet van werkzaamheden.

Dit jaar, op de eerste dag van Rosj Hasjana, op Sjabbat, kunnen we de vrijgekomen tijd van het sjofarblazen goed gebruiken om na te denken over de “zichron troe’a”, over de betekenis van de sjofarstemmen tekia, sjewariem en troe’a, die wij op zondag, de tweede dag Rosj Hasjana in werkelijkheid in sjoel zullen horen. Maimonides [Rambam, misjnee Tora, hilchot tsjoewa hoofdstuk 3, halacha 4] ziet de sjofar als een morele opwekker aan het begin van het nieuwe Joodse jaar, die ons eraan herinnert onze Jodendomsbeleving nog eens onder de loep te nemen en te verbeteren. Rav Sa’adja Gaon ziet in het sjofarblazen als het ware, het officiële trompetblazen wanneer de Koning aankomt, zoals in de Psalmen [98, 6] staat geschreven: “Juich [d.w.z. blaas op de trompet, sjofar] voor de Eeuwige, de Koning”. Morgen, op de zondag, ontmoeten we bij het sjofarblazen de Koning van de wereld. Vandaag, op Sjabbat kunnen we hier over peinen en nadenken “zichron troe’a” en ons goed voorbereiden op deze ontmoeting, dit geestelijk hoogtepunt.

Tevens brengen de sjofargeluiden ons bij gedachten over de meer rooskleurige toekomst van het Joodse volk.

Godzijdank zijn we tezamen met een groot gedeelte van het Joodse volk weer naar huis gekomen, naar Eretz Jisraeel en hebben na 2000 jaar ballingschap weer een eigen staat, de staat Israël. Maar... we weten ook, dat de weg nog lang is en niet altijd eenvoudig tot we allen hier thuis in vrede met elkaar en de omgeving zullen leven.

Dit jaar valt de eerste dag van Rosj Hasjana op een Sjabbat en dat heeft gevolgen voor de viering ervan. Ook in het jaar 2003 (5764) was dit het geval en rabbijn David Schpektor z.l. schreef er toen een artikel over. Jack Schpektor bood het ons aan ter herinnering aan zijn broer, die in 2013 kort na Jom Kippoer (12 Tisjree) is overleden. Rabbijn David Schpektor was verbonden aan het opperrabbinaat van Beit Shemesh en een bekende gast van de Irgoen Olei Holland in Jeruzalem [red.].

Deze Rosj Hasjana, nog meer dan andere jaren, na zo veel beproevingen, zullen we ons met nog meer intentie tot de Eeuwige wenden: "Teen... simcha le-artsecha we sasson le-irecha", Geef ons vreugde voor Uw land en blijdschap voor Uw stad Jeruzalem!

Zo was het gebed van rabbi Levi Jitschak van de stad Berditsev destijds op Rosj Hasjana: "Heer van de wereld, U heeft ons gezegd: "Een dag van sjofarblazen zullen jullie hebben" [Bamidbar 29, 1] en voor deze ene mitswa blazen we op de sjofar honderd tonen. Niet alleen wij, maar duizenden van het volk Israël en niet alleen nu, maar al duizenden jaren en nu wij, de duizenden van het volk Israël, bidden en vragen wij van U: Blaas slechts één 'tekia' voor ons. Blaas op de grote sjofar van onze vrijheid. Blaas op de sjofar van de Masjiach!"

Aan alle ALEH-lezers en families van de Nederlands-Joodse gemeenschap in Israël, wens ik tezamen met heel klal Jisraeel een goed en zoet nieuw jaar!

door
rabbijn
Eliahoe
Philipson

ROSJ HASJANA, UITHUILEN EN OPNIEUW BEGINNEN

Wie kent niet de Oudejaarsconferenties van Wim Kan? “Uithuilen en opnieuw beginnen” was de titel van zijn optreden in 1960. Voor diegenen die het hebben meegemaakt, zijn die conferenties de top van nostalgie. Maar behalve de flauwe kul, zat er veel diepte in.

Terwijl ik dit schrijf, is het precies twee maanden voor ראש השנה, het begin van de maand Menachem-Av. De tijd van de treurperiode om het verlies van de Tempel in Jeruzalem. Op Tish'a be-av lezen we מגילת איכה, het klaaglied van de profeet Jeremia. Hij beschrijft hierin de treurige toestand, waarin het Joodse volk zich bevindt na de verwoesting van de Tempel.

De Midrasj op dit boek brengt onder meer naar voren, dat er verschillen zijn tussen ons volk en andere volkeren, maar dat houdt niet in dat wij niets van hen kunnen leren: אם יאמר לך אדם: יש חכמה בגוים - תאמן... (ואם יאמר לך אדם) יש תורה בגוים - אל תאמן, דכתיב: מלכה ושריה בגוים אין תורה

Als iemand zegt: er is wijsheid onder de volkeren, moet je hem geloven; maar als iemand zegt: er is Tora onder de volkeren, moet je hem niet geloven.

Dit wil ik even betrekken op de tekst van die oudejaarsconferentie van Wim Kan; er zit zoveel [verborgen] wijsheid in....

En ik citeer: “Uithuilen en opnieuw beginnen, snikkend aan de voet van vader tijd. We zitten weer vol van spijt. Vergeven en vergeten is zo fijn; wat zullen we morgen mooi van binnen zijn.”

Een nieuw jaar, een nieuw begin! Dus dat hebben we weer van Wim geleerd: vergeven, vergeten, uithuilen en opnieuw beginnen. Met goede moed.

תהייה שנה פוריה אמן! תשפ"א 5781. een goed en gezond ; שנה טובה ומבורכת

door
rabbijn
Corrie
Zeidler

SOEKOT, UNIVERSEEL PELGRIMS - EN LANDBOUWFEEST

Soekot is de derde règel (pelgrimsfeest), na Pesach en Sjawoeot, en sluit het landbouwseizoen af.

De opdrachten voor Soekot vinden we in Vajikra 23: 33-36, 39-43, Bemidbar 29: 12-28 en Devariem 16: 13-15 (in 16-17 worden de drie regaliem vermeld). In de Ketoeviem vinden we in Nechemja 8: 14-17 de beschrijving van hoe Soekot werd gevierd na de terugkomst uit de eerste ballingschap, een bijzondere historische getuigenis dat men het feest ook in de oudheid echt vierde.

Soekot duurt zeven dagen, die worden vergeleken met de zeven dagen van de schepping; Soekot heeft zoals de meeste feestdagen meerdere namen:

- 1. Chag Hasoekot;**
- 2. Chag;**
- 3. Chag Ha'asief.**

Het heeft ook meerdere facetten: een religieus, een landbouwkundig en een sociaal facet.

Chag Hasoekot kent een aantal mitswot: het bouwen van een soeka en daarin verblijven; het 'sjokkelen', d.w.z. staand bidden en in verschillende richtingen bewegen van de loelav; Arba'at Haminiem (de vier soorten) en op Sjabbat chol hamo'ed van Soekot het lezen van Kohelet (Prediker).

De naam Chag Hasoekot duidt op het religieuze aspect, de herdenking van de woestijntocht toen onze voorouders in soekot, hutjes, woonden en hun eerste stappen maakten als volk. In de Profeten en later door de rabbijnen wordt Chag Hasoekot aangeduid als Chag, het feest, waarin we twee keer de opdracht krijgen om blij te zijn: Vesamachta bechagecha vehajita ach sameach (Devariem 16: 14-15).

Chag Ha'asief duidt op het einde van de vruchtenoogst, wat het landbouwaspect van dit feest weergeeft. Het sociale aspect manifesteert zich in het bouwen van de soeka en het uitnodigen van de Oesjpiziem, de gasten.

Soekot is bij uitstek een universeel feest; ook voor niet-Joden werden in de Tempel zeventig stieren geofferd voor de zeventig volkeren van de wereld. In de Haftara van de eerste dag Soekot lezen we in Zecharja 14:9 hoe alle volkeren naar Jeruzalem zullen opgaan, daar voor de Eeuwige zullen knielen en het feest Soekot vieren.

Mitswot

Chag Hasoekot kent een aantal mitswot: het bouwen van een soeka en daarin verblijven; het 'sjokkelen', d.w.z. staand bidden en in verschillende richtingen bewegen van de loelav; Arba'at Haminiem (de vier soorten) en op Sjabbat chol hamo'ed van Soekot het lezen van Kohelet (Prediker).

Het bouwen van een soeka moet zowel door de arme als de rijke mensen gedaan worden, evenals het zitten in de soeka. In de soeka is het moeilijker om de verschillen in standen en rijkdom te zien en er is meer gelijkheid. Het laat zien dat onze rijkdom en zelfs wijzelf tijdelijk zijn en dat alles plotseling kan veranderen, dat we nooit moeten vergeten dat we onze rijkdom niet aan onszelf te danken hebben, maar van de Eeuwige hebben gekregen, en dat alles maar tijdelijk is. We zijn een volk dat altijd onderweg is en als mens zijn we afhankelijk van de natuur en de jaargetijden. Dit thema komt ook duidelijk naar voren in Kohelet en dat is waarschijnlijk de reden, waarom we deze rol tijdens Soekot lezen. Het

zitten in de soeka is een mitswa die ook voor vrouwen geldt, maar ze hoeven er niet in te slapen als ze dat niet willen.

Loelav

Het sjokkelen met de loelav, of zoals de bracha luidt: netilat loelav, kan door iedereen gedaan worden. De loelav werd vroeger buiten Jeruzalem alleen op de eerste dag van Soekot gebruikt, na de verwoesting van de Tempel overal op alle dagen. Ook in orthodoxe kringen is het steeds gebruikelijker voor vrouwen om een eigen set te hebben. De *loelav* bestaat uit vier soorten: de *Etrog*, die je in de linkerhand vasthoudt, de *Loelav-kapot temariem* (palmtak), *Hadas* (mirte) en *Arava* (wilg), die je samen in de rechterhand vasthoudt.

Er zijn veel midrasjiem over de loelav. Ik breng er hier drie:

Elke plant en vrucht in de bundel vertegenwoordigt een bepaald type van het volk Israël. Net zoals de etrogboom eetbare vruchten heeft en geurig is, zijn er mensen met kennis van Tora, die ook goede daden doen. Net zoals de (dadel)palmboom eetbare vruchten heeft maar geen geur, zijn er mensen met kennis van Tora maar zonder goede daden. Net zoals de mirteboom (hadas) geurt maar geen eetbare vruchten heeft, zijn er mensen die goede daden doen maar zonder kennis van Tora. Net zoals de wilg (arava) geen eetbare vruchten en geen geur heeft, zijn er mensen zonder kennis van Tora en zonder goede daden. Laat hen allen tezamen in een bundel samengaan, een deel zal het voor de anderen goedmaken. (Vajikra rabba 30:12).

Rabbi Menni zei: "En al mijn beenderen zullen zeggen: Eeuwige wie is als U? (Tehiliem 35). Dit vers werd over de loelav geschreven. De tak van de palm is als de ruggegraat van de mens. De hadas is als het oog, de arava is als de mond en de etrog lijkt op het hart. Zei David: er zijn geen grotere en betere lichaamsdelen dan deze, want ze staan voor het hele lichaam, en daarom zei hij: al mijn beenderen zullen zeggen" (Vajikra rabba).

De loelav, die rechtop staat en naar boven wijst, symboliseert onze plannen en verwachtingen voor wat gaat komen, de toekomst. De hadas geeft met zijn geur de dagelijkse handelingen en gebeurtenissen van de mens weer, en symboliseert het heden. De arava, van de stam erev/avond, is iets dat voorbij is. De arava heeft geen geur, alsof die in de loop der jaren vervlogen is, en symboliseert het verleden. Het sjokkelen, omhoog, omlaag en opzij, van de loelav wekt onze ziel en sluit het proces af van Rosj Hasjana en Jom Kippoer, waarin we naar onszelf keken en wat het afgelopen jaar gebeurd is, de goede en de slechte daden. Aan het einde van dit proces komen wij weer naar buiten met in onze hand zowel ons verleden als heden en toekomst. Dan sjokkelen we naar boven en zeggen tegen de Eeuwige: hier ben ik; sjokkelen we naar voren en zeggen tegen onze naasten: hier ben ik; en sjokkelen we naar beneden naar de grond waarheen we ooit zullen terugkeren (bron onbekend).

In de traditie Oesjpiziem (Aramees voor gasten) staat elk van de zeven dagen van Soekot in het teken van een hemelse gast, een Oesjpiz. Dit zijn Avraham (chesed), Jitschak (gevoera), Ja'akov (tif'eret), Mosje (netsach), Aharon (hod), Josef (jesod) en David (malchoet). Je kunt natuurlijk ook vrouwelijke Oesjpiziem toevoegen, zoals de aartsmoeders en anderen. Deze gasten staan symbool voor de gastvrijheid die we elke dag, maar vooral tijdens de dagen van Soekot moeten tonen jegens de medemens.

Nu rest me alleen, u allen Sjana Tova oemetoeka toe te wensen en mooie dagen ook met Soekot!

Het sjokkelen met de loelav, of zoals de bracha luidt: netilat loelav, kan door iedereen gedaan worden. De loelav werd vroeger buiten Jeruzalem alleen op de eerste dag van Soekot gebruikt, na de verwoesting van de Tempel overal op alle dagen. Ook in orthodoxe kringen is het steeds gebruikelijker voor vrouwen om een eigen set te hebben.

JERUZALEM ► DOORGAANDE VERBINDING

Hier is het verslag van Jeruzalem. Onze afdeling nam een beslissing: corona of geen corona, wij gaan door met activiteiten. En daarom kunnen we met trots vertellen over wat er bij ons gaande is.

Op 24 mei vond onze huishoudelijke vergadering plaats maar opdat het geen droge, saaie bijeenkomst zou worden hebben we rabbijn Lody van der Kamp in Nederland bereid gevonden een voordracht te geven. Dat is het grote voordeel van de Zoom-bijeenkomsten. Internationaal publiek en sprekers van overal. Tijdens deze vergadering werd het oude bestuur herkozen (op één lid na die zich terugtrok). Daarna vertelde onze gastspreker – aan de hand van een willekeurige datum – wat er zo al met ons volk gebeurd is door de eeuwen heen.

Op zondag 12 juli hadden we een virtuele tiel naar de Minharot Hakotel met maar liefst 93 deelnemers. De aardige gids, David, vertelde ons in het begin, dat hij een reis naar Amsterdam had gemaakt en daarom onze groep nu wilde leiden. Hij voerde ons letterlijk door de ondergrondse route tot het einde van de Klaagmuur, waarvan boven de grond maar een klein deel te zien is. Geweldig, wat een lange muur met sommige enorm grote stenen, alles gebouwd door koning Herodes. David verklaarde aan de hand van modellen, hoe de eerste en de tweede tempel gebouwd waren en het verschil in oppervlakte tussen de twee. Wat voor ons bewaard bleef, is de Tweede Tempel, maar soms is er nog een overblijfsel van het vorige tijdperk. Het was werkelijk een 'net echte' wandeling, zonder moe te worden of met spierpijn na afloop. Hulde aan ons bestuurslid Eliahoe Philipson die deze tocht organiseerde.

Dat gaat goed, die Zoom, zagen we.

Daarom besloten we de Tenach sjoer van Chawa Dinner, die sinds maart niet meer plaats vond, te hervatten. De eerste sjoer vond plaats op maandag 13 juli en tot onze vreugde zagen we nieuwe gezichten, behalve de vaste deelnemers. Chawa weet het materiaal op boeiende wijze te brengen en bereidt zich altijd grondig voor. Voorlopig doen we deze sjoer nu wekelijks.

Op 28 juli was de AV van de IOH waar wij uiteraard aan meezoemden. De vierde augustus sprak Beatrice Brom, psychologe en holistisch healer, over Een tocht door het bos van de natuurlijke geneeswijzen. Een optreden van de standuppiste Smadar Esther Morag staat eveneens op het programma, waarschijnlijk een of twee weken later.

We hebben nog andere ideeën voor de komende maanden (tot hoe lang nog op afstand? Wie, o wie zal het zeggen).

Dini Goldschmidt

TEL AVIV ► ZOEMEND VERGADEREN

Op 19 juli hield de afdeling zijn eerste jaarlijkse Huishoudelijke Vergadering in de geschiedenis per 'Zoom'. Deze vergadering was noodzakelijk door de tijdslijmiet vóór de Algemene Ledenvergadering van de IOH.

Er zoomden negen leden in, die onder leiding van dagvoorzitter Natanja Slager de agenda tot een goed einde brachten, met als resultaat de herverkiezing van Avraham (Albert) de Vries tot voorzitter en Baruch Bar-Tel tot vertegenwoordiger van de afdeling in het Hoofdbestuur.

Baruch Bar-Tel

HAIFA EN HET NOORDEN ► VERGADERPERIKELEN

Een vooruitziende blik

Door het nog steeds aanwakkerende coronavirus konden er in de afgelopen periode helaas geen fysieke bijeenkomsten plaatsvinden en als enige activiteit van de afdeling kan ik de virtuele Huishoudelijke Vergadering vermelden. Die heeft wel enige voeten in de aarde gehad.

Oorspronkelijk was de vergadering vastgesteld op maandag 6 juli en er was overeengekomen met Beth Joles dat de daar wonende leden de bijeenkomst zouden kunnen volgen op een groot scherm in het moedon van het huis, waar ook de dagvoorzitter André Boers aanwezig was. Helaas was er een technisch probleem; het lukte niet de bijeenkomst uit te zenden en na een half uur zwoegen moesten de organisatoren het opgeven. Dus werd de vergadering een week uitgesteld, tot maandag de 13e juli. Toen ging het wel beter maar Beth Joles had weer een probleem: de microfoon werkte blijkbaar niet en hun opmerkingen waren niet te verstaan. Gelukkig leidde André dit keer de bijeenkomst vanuit zijn huis en hij kon met telefoonverbinding de bijdragen van de aanwezigen in Beth Joles horen en voor de andere deelnemers verstaanbaar herhalen.

In totaal waren er twintig 'aanwezigen'.

De vijf aftredende bestuursleden hadden zich allen herkiesbaar gesteld en werden bij acclamatie gekozen, evenals een nieuw lid: Janny Ramy uit kibboets Hefziba die ongetwijfeld een heel welkome aanvulling in ons bestuur zal zijn.

In de aansluitend gehouden, korte Zoom - bestuursvergadering werden de taken als volgt verdeeld: Helen Raz, voorzitter; dr. Hans Hartog, penningmeester; ondergetekende, secretaris en afgevaardigde naar het HB; Janny Ramy, bestuurslid en plaatsvervangend afgevaardigde naar het HB; André Boers en Jochanan Hartog, bestuursleden.

Ini Lederer

NETANYA-SHARON ► GEWOON FUNCTIONEREN IN EEN ONGEWONE TIJD

Vanwege de door de Rasjam Ha'amoetot gestelde tijdslimiet voor de Algemene Ledenvergadering van de IOH en de daaraan statutair voorafgaande Huishoudelijke Vergadering van de afdeling, werd deze gehouden op 19 juli ten huize van Milly Horowitz met zes leden en tevens per Zoom met nog acht deelnemers.

Door dagvoorzitter André Boers werd de agenda vlot afgewerkt met als resultaat de herverkiezing van onderstaande bestuursleden:

Yvonne Ben Hador
Henry Velleman
Ilushka Spiro

Alice Markowitz
Rudie Kleerkoper
Milly Horowitz

Namens het bestuur,

שנה טובה ומבורכת

Baruch Bar-Tel, buitengewoon afdelingslid

BETH JOLES ► HET LEVEN GAAT DOOR

Deze uitgave bereikt jullie met Rosj Hasjana, maar wordt geschreven in dagen waarin geen van ons allen een idee heeft hoe de corona ons toestaat om dit feest te vieren, met familie, kinderen, kleinkinderen, samen met andere bewoners, of moeten de alleenstaanden deze dagen met zichzelf alleen doorbrengen? De tijd zal het ons leren.

Met Pesach hebben we deze ervaring al meegemaakt, zo totaal anders als onze traditie het voorschrijft.

Een moeilijke tijd voor allen, maar zoals altijd moeten we het beste ervan maken; zelfs op onze leeftijd moeten we leren ons aan te passen. Het leven gaat door, ook bij ons in Beth Joles.

Gelukkig zijn er weer activiteiten in kleine groepjes. Een groot deel wordt door de bewoners zelf geleid, daar het huis gesloten is voor mensen van buiten. Russische bewoners geven Russische les, een Italiaanse bewoonster geeft Italiaanse les en Hollands wordt door een Hollander onderricht; Arabisch wordt door iemand van buiten gegeven, zodra het geoorloofd is.

Keramiek en handwerken gaan gewoon door, ook met assistentie van bewoonsters. Er wordt gezongen onder leiding van een bewoonster. Gymnastiek gaat door, om ons fit te houden voor wat ons nog voor de boeg staat. De veranderingen worden steeds aangepast. De maaltijden worden weer in de eetzaal geserveerd volgens de nieuwe regels; daarvóór kregen we de persoonlijke bladen op de

kamer. Het personeel onder leiding van directeur Chaim doet alle moeite om de tijd zo aangenaam mogelijk te maken.

Dezer dagen kunnen de bewoners hun kinderen alleen buiten ontvangen. Alle bewoners en personeel hebben een coronatest gedaan, allemaal met een negatief resultaat. Met alle moeilijkheden: de tijd staat niet stil, zo ook de verjaardagen. De 95ste verjaardag van Aryeh Hazon, een bewoner die vele jaren heel actief was ten bate van Beth Joles, was aanleiding tot een feestelijk concert dat in twee delen werd gespeeld, door onze eigen muzikale krachten Ina en Irena. Die twee weten in deze moeilijke tijd altijd het moreel te verhogen!

Deze keer dus dit korte verslag over het geïsoleerde leven in Beth Joles tijdens de corona-zomermaanden 2020. We hopen op betere tijden!

De feestdagen staan voor de deur en we wensen jullie het allerbeste.

שנה טובה
וגמר חתימה טובה!
איחולים לבריאות טובה.
Gila en Judith

Miriam Rothenstein
is blij met de 'choeg'

Viering 95ste verjaardag van Aryeh Hazon

Concert ter gelegenheid van de 95ste verjaardag van Aryeh Hazon

בית יוליאנה
Beth Juliana

In Beth Juliana bevinden we ons, nog net als iedereen, onder het coronabeleid. Wat dat inhoudt is voornamelijk dat we ervoor zorgen om alles volgens de regels te doen van het ministerie van Gezondheid. Onze persoonlijke ideeën daarover zetten we aan de kant. Die zijn nu niet relevant. We hebben een gemeenschappelijk doel, zowel het personeel als de bewoners. We willen door deze uitdagende periode heen op een zo prettig mogelijke manier. Ik noem het maar een uitdaging want gemakkelijk is dat zeker niet.

Een verandering, als je die niet zelf gewent hebt, brengt onrust met zich mee. Mensen hechten aan structuur en regelmaat. Dat geldt voor bijna iedereen maar nog veel meer als je de leeftijd hebt bereikt, dat je bewoners van Beth Juliana bent. Om te kunnen blijven functioneren, zijn er nogal wat activiteiten afgelast en is het dagprogramma aangepast aan de richtlijnen van het coronabeleid. Zo heeft het personeel heel wat meer uren moeten draaien,

maar ook bewoners hebben een behoorlijk steentje bijgedragen.

In een van de wekelijkse groeps gesprekken met onze maatschappelijke werker Yifat Shainer was het onderwerp: "Is er iets positiefs gekomen uit de restricties van het coronabeleid?" Iets dat meestal niet besproken wordt, omdat mensen sneller moeilijkheden zien; soms is het zien van positieve dingen dan bijna niet mogelijk. Toch kwam er veel naar boven dat ondanks deze moeilijke tijden toch positief werd ervaren.

In Beth Juliana werd pre-corona elke doordeweekse dag om 10:00 uur en 16:00 uur koffie en wat lekkers erbij aangeboden in de lobby van het huis. Vanwege het feit dat we niet meer dan tien mensen in een ruimte mochten hebben, zijn we toen met enorme inzet van het personeel op vijf verschillende etages koffie gaan serveren. Dus elke dag waren er vijf medewerkers, die hun 'normale' werk opzij zetten om koffie te schenken en ervoor te zorgen dat alles op rolletjes liep. Helaas is er om 16:00 uur niet genoeg personeel aanwezig om koffie te schenken. Hier waren het de bewoners, die het initiatief namen en met een groep vrijwilligers daarvoor zorgden. Dit is erg positief ontvangen.

Doordat er nu dus per etage koffie was, kwamen op elke specifieke etage de bewoners ervan koffie drinken. Buren, die in het dagelijks leven nauwelijks met elkaar omgingen, leerden elkaar een beetje beter kennen en hieruit zijn

weer nieuwe vriendschappen ontstaan. Met hulp van de maatschappelijk werkers zijn er bewoners die andere bewoners wat meer gingen opzoeken. Bewoners, die het wat moeilijker hebben, kregen bezoek en ook hierdoor zijn en leuke contacten ontstaan en tevens geeft het mensen iets te doen met inhoud.

Bewoners namen ook het initiatief om op verschillende plekken in het huis te bridgen. Een van onze bewoners nodigde steeds een paar geïnteresseerde bewoners uit om bij hem naar een van de vele Prinsengracht-concerten te luisteren en te kijken. Er werden spelletjesavonden

georganiseerd in kleine groepjes. Zo zijn er wel meer activiteiten georganiseerd met en door de bewoners. Heel veel is spontaan gegaan en dat geeft het alleen maar meer waarde. Een deel van de bezigheden die niet meer konden doorgaan, vanwege het feit dat degene die ze gaven niet meer mochten komen, werd door bewoners gedaan en geloof me dat dit helemaal prima ging en net zo gezellig!

Het zijn moeilijke tijden en elke verandering en elke nieuwe maatregel brengt de nodige onrust met zich mee. We doen allemaal ons best, bewoners en personeel samen met elkaar en voor elkaar. We weten nog niet, hoe lang het nog zo verder gaat en de onduidelijkheid kan soms erg ontmoedigend werken. We blijven hopen en verliezen de moed absoluut niet. We proberen toch om hier en daar de humor van de situatie in te zien.

Dit Joodse jaar loopt ten einde en het nieuwe is in zicht. Rosj Hasjana en Soekot zijn hier in Beth Juliana de dagen, waar veel bewoners hun families bezoeken en waar veel bewoners bezoek krijgen van familie. Dat zit er dit jaar helaas niet bij zoals voorheen.

Namens iedereen uit Beth Juliana wens ik alle lezers een Shana Tova! Dat we binnenkort zonder al te veel angst en gevolgen voor onze gezondheid met dit coronavirus kunnen leven. Dat we straks al onze familie en dierbaren in de arm mogen sluiten en vooral dat we weer gaan genieten van de 'normale dingen'!

Ita Vos

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

JAD DAVIDS BESTAAT 60 JAAR!

Ondanks de coronatijd bleef ons bestuur actief en bood hulp, waar nodig aan diegenen, die dat nodig hadden.

Rosj Hasjana staat voor de deur en dat is voor het fonds altijd een reden een extraatje te geven aan oorlogsoverlevenden, die met deze eenmalige gift ook voor een feestmaaltijd kunnen zorgen.

Op dit moment weten wij nog helemaal niet hoe Rosj Hasjana er dit jaar uit zal zien door de coronacrisis.

Jad Davids blijft zoveel mogelijk helpen en wij doen onze uiterste best gehoor te geven aan de verzoeken, wanneer die passen binnen de regels die het fonds heeft vastgelegd. Als u dit leest heeft de Algemene Vergadering van Jad Davids plaatsgevonden, dit jaar via zoom en zijn de officiële documenten ingeleverd bij de officiële instanties. Van harte hopen wij, dat u Jad Davids niet zal vergeten met de naderende feestdagen, zodat wij, bestuursleden van Jad Davids, ons belangrijke werk kunnen voortzetten.

Wij wensen u allen een heel goed en fijn jaar toe, maak er het beste van en blijf gezond!

Bestuur Jad Davids

OORKONDEN

Zilveren oorkonde

Chaim Birnbaum dank van de bewoners Beth Joles

UW GELD DIENT EEN GOED DOEL!!!

Voor speciale gelegenheden

Oorkonden	vanaf 100 NIS
Zilveren	vanaf 500 NIS
Gouden	vanaf 1,000 NIS

Elke woensdagochtend in Beth Juliana

Een grote collectie artikelen, zoals sieraden, cadeautjes voor de kleinkinderen enz.
Aantrekkelijke prijzen te kust en te keur.

De opbrengst gaat naar Jad Davids. Vele kleintjes maken één grote... en u verblijdt de ontvanger.

**Voor oorkonden van Jad Davids kunt u zich wenden tot:
03-6775174, bij geen gehoor graag een bericht achterlaten.**

**Bankrekening Jad Davids: 215200/95, Bank Leumi Ra'anana, snif 942.
Graag met vermelding van naam en adres (voor de kwitantie).**

ZOEK NIET IN DE RUIMTE WAT JE IN DE TIJD BENT KWIJTGEMAAKT DE LAATSTE LEZING VAN AMOS OZ, ZOALS GEZIEN DOOR DE VERTAALSTER

Of Amos Oz wist dat de lezing die hij in juni 2018 hield zijn laatste optreden voor een groot publiek zou zijn, wie zal het zeggen. Het was in elk geval een waardig afscheid. Oz hield de lezing een half jaar voor zijn dood aan de Universiteit van Tel Aviv; zijn bijdrage vormde het sluitstuk van een lezingenserie over de geschiedenis van het zionisme. **De integrale lezing is op YouTube te zien en te horen, met Engelse ondertiteling.**

door Hilde Pach

Hoewel Oz uit zijn hoofd sprak, hield hij een verbazingwekkend coherent verhaal, dat opviel door zijn kalme overredingskracht. Hij sprak over bekende onderwerpen: het conflict tussen Israël's en Palestina, zijn afkeer van fanatisme, en anders dan in sommige eerdere toespraken deed hij dat zonder enige hoogdravendheid. Hij hield het klein, probeerde zich te verplaatsen in gewone mensen, gebruikte aansprekende voorbeelden en anekdotes.

De lezing werd kort na zijn dood geredigeerd door zijn oudste dochter Fania Oz-Salzberger en zijn zoon Daniël Oz, maar toen ik de gepubliceerde versie ging vertalen, merkte ik tot mijn verbazing dat die vrijwel woordelijk overeenkwam met de lezing zoals Oz die had uitgesproken. Zijn spontaniteit en zijn – ik weet geen betere uitdrukking – kalme gedrevenheid zijn in boekvorm dan ook bewaard gebleven. Hoe vaak Oz ook al over deze onderwerpen gesproken en geschreven heeft, ik vond het een genoeg om dit boekje te lezen (én te vertalen). Je kunt het beschouwen als een epiloog bij zijn essaybundel *Beste fanatici* (2017; vert. Sylvie Hoyinck). Het refereert vagelijk aan zijn naderende einde en laat merken dat hij deze lezing ziet als een politiek testament, maar ook als een persoonlijk testament. Hij verwijst een aantal keren naar zijn roman *Een verhaal van liefde en duisternis*, waarin hij ook aan de hand van persoonlijke voorbeelden dingen over de situatie in zijn land duidelijk maakte.

Oz heeft vaak gezegd dat hij een duidelijk onderscheid maakte tussen de manier waarop hij uiting gaf aan zijn politieke opvattingen en zijn literaire werk: "Als ik het met mezelf eens ben, schrijf ik een kwaad artikel in de krant, maar als ik met mezelf in discussie ben, als ik meer stemmen in mezelf hoor, dan wordt het een verhaal of een roman." In deze lezing lijkt hij een synthese gevonden te hebben: hij verplaatst zich in mensen aan beide kanten van het conflict, schrijft begripvol over hen, maar is tegelijkertijd streng: het heeft geen zin om in het verleden te blijven hangen; er zijn wonden geslagen, maar we moeten verder, verder met elkaar, verder met onszelf. Het lijkt soms alsof je een personage uit een van zijn romans hoort, bijvoorbeeld *Sroelik*, de verstandige kibboetsbewoner uit *Volmaakte rust*, de eerste roman die ik van Oz vertaalde (1982, vert. 1987). Door zijn politieke boodschap te brengen met literaire middelen heeft Oz van zijn betoog óók een literair kunstwerkje gemaakt.

Hieronder een fragment, waarin Oz met behulp van een anekdote op het gevaar van reconstritis wijst (p. 18-22).

Nu ik mijn wijsheid in een notendop heb gepresenteerd, wil ik u een verhaal vertellen. Ruim twintig jaar geleden ontmoette ik in Parijs een Palestijnse intellectueel. Hij was toen een jaar of dertig, ik heb sindsdien geen contact meer met hem gehad. Hij was docent in een van de sociale wetenschappen aan een Franse universiteit. Ik weet niet meer wat precies zijn vakgebied was, ik weet niet eens meer hoe hij precies heette. Maar ik heb wel de eerste zin onthouden die hij tegen me uitsprak, meteen toen we elkaar de hand schudden: Ik kom uit Lifta.

Dat vond ik een beetje vreemd, een man van dertig, hoe kon die uit Lifta komen? Lifta herinner ik me nog heel goed. Mijn ouderlijk huis in de wijk Kerem Avraham was anderhalve kilometer van Lifta vandaan. En ik beken hier vandaag, ik weet niet wat ze hierom met me zullen doen: mijn revisionistische vader en mijn moeder en ik wandelden, ondanks al onze nationale trots, op sjabbat altijd naar Lifta om goede kaas te kopen, echt goede kaas. Om wat groente en fruit te kopen, dat goedkoper was en veel smaak had. Bovendien was het een prachtige plek. Een stuk of wat mooie stenen huisjes op een helling, honderd misschien, vijgenbomen, olijfbomen, wijnranken, pergola's, zelfs een bron was er. Een schitterende, geliefde plek.

En die man zegt het volgende. Hij zegt tegen me: Weet u, het maakt me niet uit wie de baas is in Palestina. Ik wil de joden niet weggagen. Ik wil geen wraak nemen op jullie. Ik wil mijn huis in Lifta.

Hij heeft het me niet laten zien, want we ontmoetten elkaar niet op zijn werkkamer, maar hij zei tegen me: Mijn hele kamer en ook mijn appartement zijn vol met afbeeldingen van Lifta en van mijn huis in Lifta.

Ik zeg: Neem me niet kwalijk, maar bent u daar weleens geweest?

Hij zegt: Nooit. Ik ken het van de afbeeldingen. Hij zei tegen me dat zijn grootouders of zijn ouders, dat weet ik niet precies meer, daar weggejaagd waren. Ik weet niet of ze verjaagd zijn of gevluht, dat maakt niet zoveel uit, maar hij zei deze dingen tegen me met een enorme assertiviteit: U moet wel weten dat jullie geen vrede en geen rust zullen hebben totdat ik het huis krijg dat van mijn familie in Lifta was.

Dat was heel indrukwekkend.

Ik dacht daar even over na. Het was een paar momenten stil.

En toen zei ik tegen hem: Weet u, u zult uw huis in Lifta nooit krijgen, en dat komt niet door de zionisten. Ook niet als morgen het joodse volk met een overweldigende meerderheid besluit dat het zionisme een vergissing was en wij vertrekken. Wij allemaal. We nemen de stok en de knapzak en gaan weg. We geven jullie de sleutels terug. Maar uw huis in Lifta krijgt u niet meer terug.

Hij zegt tegen mij: Waarom niet?

Ik zei tegen hem: Vertel eens, wilt u wonen in dat huis in Lifta? Gaat u verhuizen? Zegt u uw baan in Parijs op?

Hij zegt tegen me: Nee, hoezo? Ik wil er 's zomers naartoe, elke zomer, om rustig onder de wijnrank en de vijgenboom te zitten, om te luisteren naar de bron en de belletjes van de geiten die van de helling af komen rennen. Dat is alles wat ik wil. Geen autonomie. Alleen dat.

Ik zei tegen hem: Laten we eens aannemen dat de Israëliëse regering morgen het besluit neemt dat ze instemt met het recht op totale en ongelimiteerde terugkeer, voor kleinkinderen en achterkleinkinderen en iedereen die er aanspraak op maakt. Dan nog krijgt u uw huis in Lifta niet terug. Want als de mensen uit Lifta terugkeren – ze waren, als ik me niet vergis, met een stuk of duizend in '48 – dan wordt het nu, als ze allemaal terugkeren, een stadje van tussen de vijftien- en twintigduizend mensen. Een paar flatgebouwen, minimaal één discountdrogist, twee of drie supermarkten, een paar stoplichten, ernstige parkeerproblemen. Nee. De geiten en de bron zult u niet horen. U bent ziek, zei ik tegen hem, en ik heb de diagnose van uw ziekte. Degenen onder u die een medische of paramedische opleiding hebben, pak uw opschrijfboekje en noteer wat ik zei: U lijdt aan reconstritis. U zoekt in de ruimte wat u in de tijd bent kwijtgeraakt.

U verlangt hevig terug, uw hart gaat uit naar Lifta, u bent opgegroeid met de verhalen erover, opa, oma, papa, mama. Ik begrijp u. Ik veracht u niet. Ik zeg ook niet tegen u: Vergeet het. Nooit zal ik zeggen dat u het moet vergeten. Ik ben mijn kindertijd en mijn jeugdherinneringen ook niet vergeten. Ik zeg u iets anders: Verlangt u zo naar Lifta? Schrijf een boek. Maak een film. Schrijf een toneelstuk. Schrijf een wetenschappelijk artikel. Zoek wat u bent kwijtgeraakt in de tijd en niet in de ruimte, want u bent het niet kwijtgeraakt in de ruimte, u bent het kwijtgeraakt in de tijd.

Amos Oz, *De laatste lezing. Hoe het verder moet met Israël* (oorspronkelijke titel: Kol hachesjbon od lo nigmar – Hahartsää haächarona). Vertaald uit het Hebreeuws door Hilde Pach. De Bezige Bij, Amsterdam 2020, 64 p., ISBN: 9789403186405, € 12,99.

VERLOREN IN DE TIJD VAN EINSTEIN

door Chaya Brasz

Literair talent kan David Wertheim niet worden ontzegd. De beschrijving van zijn speurtocht naar Alfred Coppel Elsbach vindt een prachtige ronde compositie in het water van een kanaal met een tijdsverschil van 1932 tot 2016. Het donkere water van het Merwedekanaal sleepte, tergend langzaam, een onbekende lading met zich mee, een geheim. Het is al 1932 geworden als dat geheim op 8 januari eindelijk bij Weesperkarspel komt bovendrijven; Het levenloze lichaam van de sinds 17 december 1931 vermiste mathematicus en wetenschapsfilosoof dr. Alfred Coppel Elsbach, 35 jaar oud en privaatdocent aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Alles duidt op zelfmoord.

Aan het einde van het boek reist Wertheim in 2016 vanuit Oss, de geboorteplaats van deze Elsbach, naar Amsterdam waar hij zelf woont. De intercity rijdt vele kilometers langs wat inmiddels het Amsterdam-Rijnkanaal heet. Wertheim zet zijn laptop op het uitklaptafeltje voor hem en begint te typen. De eerste woorden van het boek met de titel Verloren in de tijd van Einstein verschijnen op zijn scherm terwijl hij vanuit zijn ooghoek ziet hoe de bomen, de boten en het donkere water van het kanaal achter zijn rug verdwijnen: "Weesperkarspel, 8 januari 1932."

Voor mij was het boek daarmee klaar, maar er volgt nog een merkwaardige epiloog, weergegeven als een in de nacht na de treinreis gedroomd telefoongesprek, in plat Brabants, met een stem uit het verleden. Die stem lijkt opeens een oorzaak voor het tragische levenseinde van de briljante jonge wetenschapper te belichten, die Wertheim in de voorgaande tekst wel had aangeraakt, maar toch steeds opnieuw liet liggen: de relatie met zijn vader, Isaac Elsbach, een Joodse fabrikant in Oss, die zijn zoon trots had laten studeren, maar hem daarmee ook behoorlijk moet zijn kwijtgeraakt. Wertheim herhaalt daarmee nog eens uitdrukkelijk de twijfel, die hij in het hele boek laat voelen. Na tien jaar werken aan een biografie over leven en dood van Alfred Elsbach, bleef deze nog altijd een schim voor hem. Alles kon anders zijn dan wat hij erover schreef.

Matseiva (bron: Stenen Archief/Akevot)

Hugo Elsbach, Haifa

Een jongere neef van Alfred Elsbach woonde jarenlang in Haifa. Deze cardioloog Hugo Elsbach was gefascineerd door Alfred, maar in het bezit van weinig informatie. Zelfs een foto ontbrak. Hij herinnerde zich, dat Alfred in 1930 bij zijn bar mitswa in Nijmegen aanwezig was. Hugo's eigen geschiedenis was door de Duitse bezetting wreed verstoord, wat hem zonder familie en ook zonder familiedocumenten of foto's achterliet, maar net als zijn neef had hij gestudeerd. Hij begreep, dat Alfred een bijzonder iemand was geweest aan wie een boek moest worden gewijd, om hem aan een ontorechte vergetelheid te ontrukken. Zo stond het ook in zijn testament, waar David Wertheim uiteindelijk mee werd geconfronteerd.

Wertheim is directeur van het Menasseh ben Israël Instituut in Amsterdam. Hij studeerde filosofie en geschiedenis in Jeruzalem en Amsterdam en schreef een proefschrift over *The Jews of Weimar Germany and the Celebration of Spinoza*. Dat was de periode in de geschiedenis, waarin Alfred Elsbach had geleefd en ook het onderwerp van Elsbachs filosofische inzichten kon deze auteur wel aan. Zijn zoektocht naar Elsbach werd echter een reis vol frustratie. Het dunne mapje dat Hugo Elsbach had nagelaten en het weinige dat er met veel moeite uit archieven nog was op te diepen, leidde vooral tot een boeiende beschrijving van Wertheims eigen onderzoek. Maar juist dat leest als een spannende detective. Met talent vulde hij de pagina's met korte hoofdstukken die heen en weer springen in tijd en ruimte, waarbij de lezer stevig wordt uitgedaagd. Het zuigt de aandacht vast en doet je doorlezen.

De enige foto van Alfred Elsbach die David Wertheim vond, is die bij het opsporingsbericht na zijn vermissing in het *Algemeen Politieblad*, 23 december 1931

Neo-Kantianen

Alfred Elsbach studeerde wis- en natuurkunde in Leiden. Wertheim vindt hem terug in archieven van het door prof. Paul Ehrenfest nieuw leven ingeblazen dispuut Christiaan Huygens. Na zijn Leidse doctoraat met een wiskundig onderwerp, specialiseerde Elsbach zich meer en meer in filosofische richting en bracht enkele jaren door in Hamburg. Daar werd hij deel van het grote wetenschapsdebat, over de vraag of en hoe de filosofie van Immanuel Kant in overeenstemming was te brengen met de relativiteitstheorie van Albert Einstein. Net als veel Duits-Joodse wetenschappers schaarde Elsbach zich onder de neo-Kantianen. Zijn Hamburgse leermeester prof. Ernst Cassirer was zijn grote voorbeeld, maar zelf schreef Elsbach ook een lijvig boek: *Kant und Einstein. Untersuchungen über das Verhältnis der modernen Erkenntnistheorie zur Relativitätstheorie*. De inhoud lijkt sterk op het werk van Cassirer, maar ontvouwde wel degelijk ook een eigen, in het verlengde van Cassirer liggende theorie, die belangrijk genoeg was voor niemand minder dan Albert Einstein zelf om een bemoedigende kritiek aan het boek te wijden. Terug in Nederland had Elsbach torenhoge ambities, hopen op een professoraat, maar bereikte er slechts de onzekere positie van privaatdocent aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Zijn deelname als redacteur van het *Encyclopaedisch handboek van het moderne denken* kon echter wel worden gezien als een begin van erkenning van zijn werk.

Waarom sprong zo iemand eind 1931 van een brug in de Vecht? Twee brieven, die Wertheim opdiepte uit de archieven van de universiteit en van

Graf van Alfred Elsbach in Oss, opgetuigd met ketting en afgebroken pilaar als symbool van een te vroeg afgebroken leven

de uitgever van het Encyclopaedisch Handboek duiden op een bewust afscheid van iemand die inmiddels aan vervolgingswaan zin leed en daarvoor in behandeling was. In het bevolkingsregister had Elsbach de aanduiding 'Ned. Isr.' laten verwijderen en ging 'zonder godsdienst' door het leven. Een principiële keuze? Of was het angst, dat het Joods-zijn zijn carrière kon hinderen, zoals Hugo Elsbach later dacht? Betekenisvol was de ontdekking, dat hij homoseksueel was. Alfred Elsbach was ervan overtuigd dat een hoogleraarsbenoeming in Groningen hem was ontzegd door een 'lasteraar', juist in die richting.

Hoe miskend en kansloos voelde hij zich toen hij van een brug in de Vecht sprong? Als dat al waar was, want bewezen is het niet. Wel is duidelijk, dat een briljant wetenschapper verloren ging. Het leverde een intrigerend en knap geschreven boek op.

David Wertheim, *Verloren in de tijd van Einstein - Op zoek naar de waarheid achter Alfred Coppel Elsbach* Walburg Pers 2019, 175 blz., ISBN 9789462493728, €14,95.

BOEKAANKONDIGING

Isidor Polak, destijds een lid van ons gezin en werkzaam in de high-tech (cyberbestrijding), publiceert zijn eerste boek, geschreven in het Ivriet 'Tabula Rasa'. Ik denk, dat dit een prachtig cadeau is voor uw kinderen en kleinkinderen, maar ook voor u en zeker, maar niet noodzakelijk, als u behoort tot diegenen, waarvan hun voorouders ooit in 1492 door de inquisitie uit Spanje en Portugal verdreven zijn. Een prachtig verhaal met historische feiten van toen en met een heerlijke roman in deze tijd in ons aller Israël.

Als u geïnteresseerd bent in een professionele recensie, adviseer ik u deze link te openen:

<https://izzypol.wixsite.com/tabularasa?fbclid=IwAR0YMe3R4evggCy1Wuz3h6A2-TknluyoNflmwi9gvS0C0IY4NzADRrjElfU>

Met Rosj Hasjana aan de horizon, denk ik dat dit boek een origineel en mooi cadeau is.

Prijs: NIS 70.-

Als u mij belt kunnen wij de bestelling en de betaling met elkaar regelen!

Avraham (Albert)
de Vries

P.O.B. 14761, 5800908

Azor, Israël

Mob:+972-54-4559853

Fax:+972-3-5589792

OVER BOEKEN GESPROKEN

In onze tuin staat het beeldje van een bruine monnik, die een boek vasthoudt. Dit beeldje is de vervanger van een blozende tuinkabouter die sneuvelde bij het voetbalspel van onze kleinkinderen. Hij viel niet meer te plakken en liet een leegte achter in onze tuin. De monnik was in het bezit van onze Mexicaanse overburen, die hier tijdelijk waren als diplomaten, en waarschijnlijk goede katholieken. Zij lieten hun monnik achter; de nieuwe huurders hadden daar geen belangstelling voor en zetten hem op straat. Ik heb niets tegen monniken en hij paste precies op de plaats van onze kabouter.

Het aardige van de monnik is dat hij zijn boek achter zijn rug houdt. Dat geeft te denken. Heeft hij het achter zich omdat hij verdiept is in diepe gedachten, of kwam de abt net langs en staat het boek op de index van verboden boeken? We zullen het nooit weten – de gelaatsuitdrukking van de monnik verradt niets.

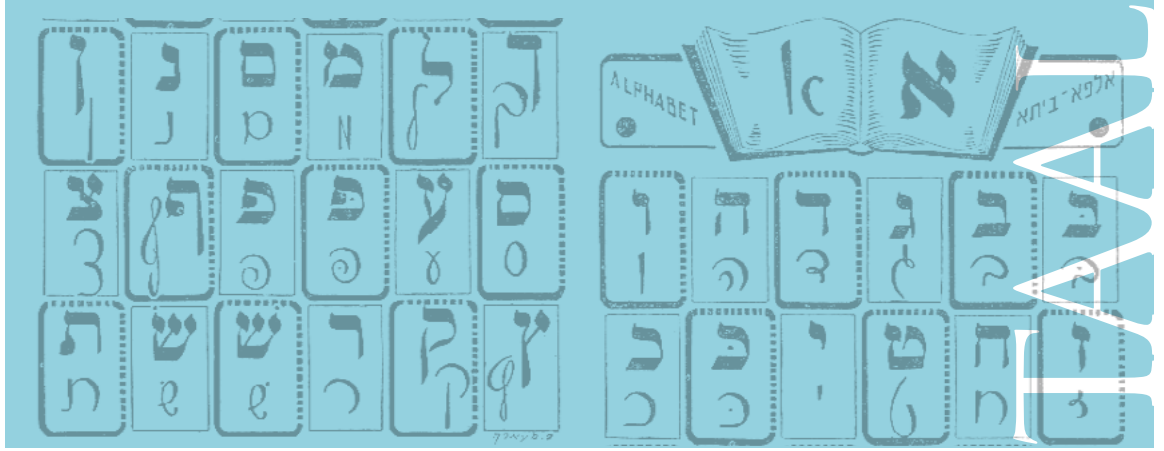
Een ander boek (niet van steen) heeft betrekking op een heel verschillend gebied in mijn leven. Het gaat over het boek “The lights go down”, dat de politiestaat Duitsland beschrijft in de late dertiger jaren, tot net voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Alle gebeurtenissen spelen zich af in een stadje in nazi-Duitsland met een gemeenschap, waar je moest oppassen voor verlinkers over wat je zei, zelfs binnen de familiekring; een ongepast grapje kon je al gauw op een concentratiekamp komen te staan. De auteur, telg van de schrijversfamilie Mann – haar vader was Thomas Mann – zag de bui al hangen en vertrok in 1935. Het boek is voor een groot deel geschreven in Arosa en berust op ware verhalen van medevluchtelingen.

Ik ben een taalperfectionist en probeer boeken zoveel mogelijk te lezen in de originele taal, voorzover ik die voldoende beheers. Mijn eerste kennismaking was met de vrij recente Hebreeuwse uitgave van het boek, en ik nam voetstoots aan dat Erika Mann haar werk oorspronkelijk in het Duits geschreven had. Ik kocht dus de Duitse editie van RoRoRo. Dat bleek een nogal voorbarige veronderstelling, want de eerste uitgaven verschenen tegelijkertijd in 1940 in Amerika en in Engeland, natuurlijk in het Engels. Bij nader onderzoek gaf het nawoord in het gekochte exemplaar de oplossing.

Erika Mann schreef het boek weliswaar in het Duits, maar het werd in eerste instantie uitgegeven in het Engels in een vertaling met hulp van een journalist. Lang na de oorlog, toen het uiteindelijk in Duitsland uitgegeven kon worden, bleek het originele handschrift onvindbaar en moest het boek hervertaald worden uit het Engels in het Duits. Wat ik nu lees is dus twee maal vertaald. Tot dusver mijn ideaal van de ‘oorspronkelijke’ taal.

En wat doen we met onze oude boeken? Onze kinderen lezen geen Nederlands en de meeste bibliotheken hebben ook al genoeg rommel. In de papierbak is niet echt ‘done’. Een probleem. We hebben die boekenkasten op straat voor boekenruil van overvloedige boeken hier nog niet zo ontwikkeld.

Eldad Kisch

REGENGEBEDEN, SMEKEN OM REGEN

door Chawa Dinner

אַל חַי יִפְתַּח אוֹצְרוֹת שָׁמַיִם

זָכֹר כְּחֹמֶיךָ יוֹצֵר מְאוֹרוֹת
וְצֹהַר עֲבִיבֵי יִרְיָקוֹן אוֹרוֹת
בְּצַדִּיקָת מְלַךְ נְעִימֵי זְמִירוֹת
אֲשֶׁר אָמַר מִי יִשְׁקֵנִי מֵיָם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

חֲשַׁכְתָּ מֵיָם עַל יְבֻשָׁה
תִּזְדִּיל וְתוֹצִיא אֶבֶן הַרְאֵשָׁה
בְּצַדִּיקָת לְקַח צְלוּחִית חֲדָשָׁה
וְעַל יָדוֹ נִרְפְּאוּ הַמַּיִם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

דָּלָה עִמָּךְ מִמְהוּמָה וְהִצַּל
וְרוּחַ קְדֻשְׁךָ עָלָיו הֲאֲצִל
בְּצַדִּיקָת אִישׁ תָּם מִקְלוֹת פְּצַל
בְּרִיקָתִים בְּשִׁקְלוֹת הַמַּיִם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

הָאֵר פָּנִים עַל עַם דָּל בְּשׁוּעָו
נִלְכַּד בְּפִשְׁעוֹ וְעַל כֵּן אֲחֹס יִשְׁעוֹ
בְּצַדִּיקָת עָנּוּ נִס מִפְרַעְהָ
וַיִּשָׁב עַל בְּאֵר הַמַּיִם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

וְתִזְדִּיל מִטְרוֹת עַז מִמְעוֹנִים
וּפְרוֹת שָׁנָה יִהְיוּ דְשָׁנִים
בְּצַדִּיקָת נִכְנַס לִפְנֵי וּלְפָנִים
אֲשֶׁר צִוָּה עַל נְסוּךְ הַמַּיִם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

בְּגִשְׁמֵי קִצּוֹן תִּבְרַךְ עַדָּה
בְּפִחֵי יָגוֹן בְּצַפּוֹר לְכוּדָּה
בְּצַדִּיקָת אֵב הַמּוֹן הַכִּיּוֹן סְעוּדָּה
וְאָמַר יִקַּח נָא מַעַט מֵיָם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

גִּשְׁמֵי נְדָבוֹת מִשְׁמֵי עֲלֵיָה
תוֹרִיד בְּצִיָּה כֵּב עֲלֵיָה
בְּצַדִּיקָת נְעֻקַּד בְּהַר הַמְרִיָּה
וְשָׁב וְסִפֵּר בְּאֵרוֹת הַמַּיִם
יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מֵיָם

Rectificatie: In de vorige Aleh is de naam van de auteur van Pinat Ivriet weggevalen, waarvoor onze excuses. Gelukkig wist bijna iedere lezer het wel: Pinat Ivriet, dat is Chawa Dinner.

Op Simchat Tora (en in het buitenland op de achtste dag van Soekot) na dansen en vrolijkheid en nadat men een nieuwe leescyclus van de Tora is begonnen, komt de beurt van een liturgisch smeekgebed voor regen.

De Asjkenazische versie begint met deze woorden en is ons bekend: זכור אב הנמשך אחרֵיך כמים.

De Sefardische versie die we hierbij ter illustratie afbeelden, is een a-b acrostichon beginnend met de woorden: אל חי יפתח אוצרות שמים

In ieder couplet rijmen de drie eerste regels op elkaar en aan het einde van ieder couplet eindigen de twee laatste regels met het woord MAJIEM.

Deze liturgische gebeden hebben tenminste één ding gemeen: woorden die met regen, wolken, kortom 'winterse' verschijnsels te maken hebben; in Israël regent het uitsluitend in de maanden november-april (druppels van voor of na die tijd rekent men niet).

גשם, מטר, עב, ענן, מים, רוח, רביב, אגל (טיפה), יורה, מלקוש, חשרה. Regen (gesjem, matar), wolk (aw, anan), water (majiem), wind (roeach), druppel (reviev, egel) joree (eerste regen), malkosj (laatste regen), chasjra (zwarte donkere wolk).

Een zeer belangrijk motief hebben de Asjkenazische en de Sefardische versie gemeen: onze voorvaders, Bijbelse figuren, waren rechtvaardige mensen en dank zij hun goede daden hebben we hopelijk recht op een gezegende winter. Maar ze noemen de namen van de Bijbelse figuren niet; die zijn 'vermomd' en die moet de lezer raden alsof het een Bijbelquiz betreft. Alle figuren hebben met water te maken. Awraham beval: "Laat men weinig water nemen" (om de voeten van zijn gasten te wassen), (בראשית יח 4). Jitschak liet waterputten slaan (18 בראשית כיו); Ja'akov, de herder, nam zijn schapen en geiten naar drinkbakken (sjoket, sjekatot), (בראשית ל 38). In het Hebreeuws: שקותות המים שוקות.

De jonge Moshe vluchtte van Egypte naar Midjan en hielp de dochters van Jethro met water putten voor hun kudden (15 שמות ב). Aharon de Hogepriester offerde water (samen met het wijnoffer) op Soekot: Nisoeg Hamajiem (משנה סוכה). David verlangde naar het water van zijn geboortestad Bethlehem en drie van zijn dienaren brachten hem, met levensgevaar, een kruik water (דברי 17-19 הימים א, ייא). Elisja de profeet zuiverde het slechte water van Jericho (21 מלכים ב).

In de Sefardische versie wordt met het woord water letterlijk water bedoeld. Moshe drijft in een biezen mandje op het

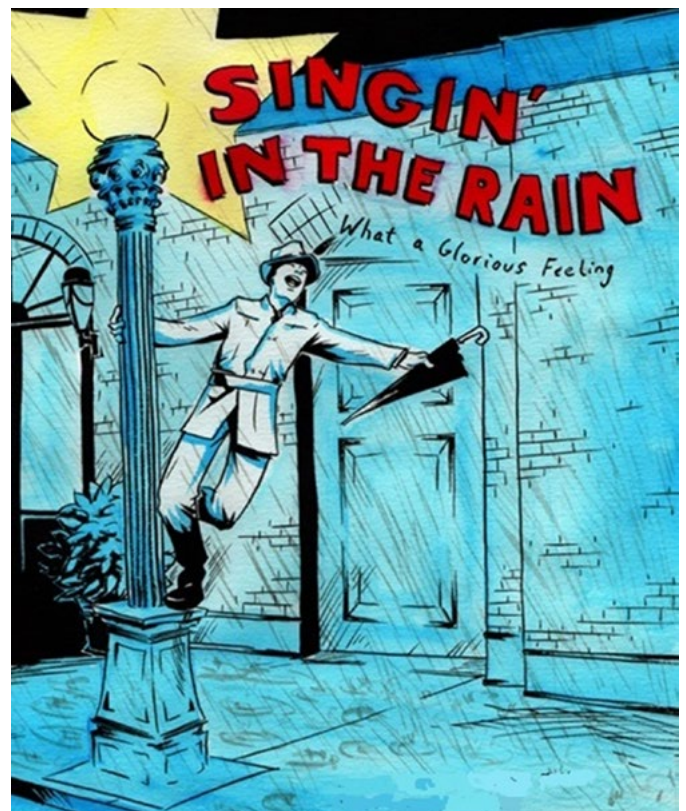
water (de Nijl), (5 שמות ב). Ja'akov heeft een grote zware steen, die een waterput bedekte, afgerold en later op weg naar Kana'an is hij het water (de rivieren Jordaan en Jabbok) met zijn stok overgestoken (10 ליב 10; 10 בראשית כ"ט). Aharon de Hogepriester moest zich op Jom Kippoer vijf maal in het water onderdompelen (ויקרא ט"ז 4, גם: משנה יומא).

In de Asjkenazische versie is het water soms ook een beeldspraak: de toewijding van Awraham, die als een beekje stroomt naar het beloofde land, na Gods bevel: "Ga!" (1 בראשית י"ב). Een overstroming als beeldspraak voor een groot ongeluk (het Galoet).

Een derde voorbeeld van liturgisch 'regengebed' is het volgende, minder bekende:

שפעת רביבים יוריד מזבוליו
לסיות זכע ולמת פרי יבוליו
מטר יורה ומלקוש יוריד עם אגליו
היות דשו ושמך כל פרי עץ ועליו

Dit zijn de vier eerste regels; we herkennen de woorden reviviem = druppels, matar = regen, joree = de eerste regen van het jaar (meestal in oktober), malkosj = de laatste regen van het jaar. Het woord agalav = zijn druppels, in het enkelvoud egel (geschreven met een alef) is een literair synoniem voor druppels (tipot). De dichter smeekt om een flinke regenval en een overvloed (sjefa, sjif'at) van oogst.

HET HEBREEUWSE LEESPLANKJE VAN LION SLAGTER

Iedereen kent natuurlijk het bekende Nederlandse leesplankje Aap – Noot – Mies! Dat was bedacht door de onderwijzer M. B. Hoogeveen uit Stiens. In navolging daarop is voor Joodse onderwijzers en onderwijzeressen ook een Hebreeuws leesplankje gemaakt. Daarvan bestaan twee versies. De eerste is al in 1930 ontworpen door Schoontje Hartog Izabella Engelsman, geboren in Wijk bij Duurstede in 1886. Zij heeft de bezetting niet overleefd. Pas in 1955 is haar leesplankje vervangen door een nieuwe versie met duidelijker afbeeldingen. De maker van die naoorlogse versie was Lion Slagter, geboren als Rotterdammer in 1913.

Hij trekt de aandacht, want in 1973 kreeg Lion Slagter een koninklijke onderscheiding en werd daardoor ridder in de orde van de Nederlandse leeuw. Dat was niet (alleen) vanwege dat leesplankje natuurlijk. Het gebeurde na een lange 'Joodse' carrière. Slagter was onderwijzer van beroep, maar duidelijk gezegend met meerdere talenten, want voor de oorlog was hij vooral terug te vinden als dirigent van het Rotterdamse synagogale koor van de sjoel aan de Botersloot. In 1939 verhuisde hij met zijn echtgenote Rebekka Jedwab naar Apeldoorn, waar Lion als voorganger en leraar werd aangesteld bij de Joodse gemeente.

Lion en Rebekka kregen drie kinderen die alle drie, op zeer jonge leeftijd de bezetting overleefden. Rebekka stierf in Bergen Belsen, maar Lion zelf kon na de bevrijding zijn functie in Apeldoorn hervatten. Hij verhuisde echter kort daarna al naar Enschede, waar hij chazzan was tot 1957. Ook in Arnhem werkte hij als chazzan en daar zou hij uiteindelijk de rest van zijn leven ook wonen (tot 1987). In 1956 werd Slagter tevens benoemd tot legerrabbin. Hij hertrouwde met Gesina de Liever uit Nijkerk.

Meer over Rotterdamse Joden is te vinden op de [website van Joods Erfgoed Rotterdam](#).

[Aangeleverd door Chelly Slagter (dochter van Lion Slagter) uit Los Angeles]

m i e s n o o t a a p

BESTAAT HET ISRAËLISCHE VOLK?

Harry Polak zond een opiniestuk in, dat tot discussie kan leiden. Dat deed het ook al in de redactie. We besloten het hier af te drukken en krijgen graag reacties uit ons lezerspubliek.

door Harry Polak

Joden zien zichzelf als volk, een volk met een eigen religie. Dat een heel volk grotendeels één religie aanhangt is op zich niet zo bijzonder. Italianen zijn bijna allemaal rooms-katholiek. Dat delen ze met andere volkeren, zoals Spanjaarden. Bij Joden zit het anders. Alleen Joden zijn qua religie Joods. Als je deel wilt gaan uitmaken van het Joodse volk, treed je toe via een op religie gebaseerde gioer-procedure. Wil je tot de religie toetreden, omdat dat is waar je in gelooft, dan word je automatisch ook deel van het Joodse volk. Die twee zijn dus onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

In Israël, het Joodse land bij uitstek, is lang niet iedereen Joods. Joden vormen wel de meerderheid, maar er is een aanzienlijke niet-Joodse minderheid, vooral bestaande uit Arabieren. De meesten zijn soennitische moslims, maar er zijn ook christelijke Arabieren en Bedoeïenen. Druzen, die een aan de islam verwante religie hebben, zijn loyaal aan de staat waarin ze wonen. De Israëlische Druzen dienen daarom in het leger en zijn daar trots op. Druzen op de geannexeerde Golanhoogte zien zichzelf echter nog steeds als Syriërs.

Gestript van nationale identiteit

Bij de vorming van nationale staten (Frankrijk, Duitsland, enzovoort) in de negentiende eeuw doemde de vraag op, wie erbij hoorde en wie niet. Joden werden tot de Franse tijd in Nederland beschouwd als 'de Joodse natie'. Ze vormden in de ogen van de Nederlandse samenleving een aparte 'natie', een 'ander' volk, buitenstaanders. Met de toekenning van gelijke rechten aan Nederlandse Joden na de Franse revolutie gingen zij (formeel althans) volwaardig deel uitmaken van de Nederlandse samenleving. Ze moesten daarvoor wel een veer laten: Joods zijn werd louter een zaak van religie en Joden werden gestript van hun nationale identiteit.

Geboorteplaats of afkomst

Je zou kunnen zeggen dat Joden de Nederlandse nationaliteit kregen. Maar die term is tweeledig. Nationaliteit kan verwijzen naar afkomst, maar ook naar staatsburgerschap en daarmee het paspoort. Qua afkomst werden Joden rond 1800 niet opeens autochtone Nederlanders. Ze werden wel qua staatsburgerschap Nederlanders.

Ook tegenwoordig kunnen 'instromers' (via huwelijk met een Nederlander of immigranten) de Nederlandse nationaliteit verwerven. Je hebt daarom Nederlanders in alle kleuren van de regenboog. Nationalisten vatten het Nederlanderschap echter nogal eng op. Je bent pas echt Nederlands als je van autochtone afkomst bent, is hun idee. Allochtonen horen er eigenlijk niet helemaal bij of zelfs helemaal niet, volgens nationalisten. Ondanks het Nederlandse paspoort.

Je ziet het terug in de nationaliteitswetgeving, waar onderscheid wordt gemaakt tussen *ius soli* en *ius sanguinis*. Een land als Frankrijk gaat vooral uit van waar je geboren bent voor de bepaling van de nationaliteit (*ius soli*). Als je op Frans grondgebied ter wereld komt, krijg je de Franse nationaliteit. Landen als Duitsland en Nederland hanteren een ander principe: nationaliteit is in beginsel een kwestie van afkomst (*ius sanguinis*). Nieuwkomers kunnen zoals gezegd echter toch staatsburger worden.

Staatsburgerschap

Het is een gevoelige en ook lastige materie. Je kan echter die twee principes (grondgebied en etniciteit) best met elkaar combineren. Als je staatsburgerschap vóórop stelt dan houdt dat in dat alle burgers van een land dezelfde rechten en plichten hebben. Het doet er niet zo toe dat burgers van een land hele uiteenlopende culturele, religieuze of zelfs nationale achtergronden hebben. Ook de huidskleur kan verschillen, net als hoeveel generaties een familie al in een land woont.

In de VS, een land dat door immigratie van allerlei groepen groot is geworden en waar een heel nieuw volk is ontstaan, zie je dat Amerikanen zowel hun staatsburgerschap koesteren (de vlag en het volkslied staan daar in hoog aanzien) als hun nationale herkomst. Of het nu gaat om Ieren, Italianen, Chinezen of Puertoricanen, veelal houden ze hun 'thuiscultuur' in ere. Voor Joden lag het wat anders: zij hadden voor het ontstaan van de staat Israël geen uniforme 'geografische afkomst', doch wel een heel duidelijke eigen cultuur. Indianen als oorspronkelijke bewoners zijn weggedrukt of erger. De Afro-Amerikanen hebben hun eigen etnische renaissance doorgemaakt.

Nieuwe impuls

De ontstaansgeschiedenis van Israël heeft in sommige opzichten wel wat weg van de Amerikaanse situatie als 'smeltkroes', maar is principieel anders. Joden die naar Israël trokken of vluchtten, kwamen wel uit verschillende landen met verschillende paspoorten, maar al die nationaliteiten deden er eigenlijk niet toe, want de nieuwkomers zagen zichzelf allemaal als deel van het Joodse volk. Ze gaven het aloude Joodse bestaan een nieuwe impuls. Joden werden nu weer een volk met een eigen land en een gemeenschappelijke taal: het aloude Hebreeuws, dat nieuw leven werd ingeblazen. Het zijn kenmerken die horen bij de definitie van een volk: gezamenlijke komaf, cultuur, geschiedenis of lotsverbondenheid, een eigen land en een gemeenschappelijke taal.

Anders dan de immigranten in de VS kunnen Joden wijzen op hun geografische herkomst in dit gebied. Ze zijn zelfs genoemd naar Judea. De grote tegenstellingen tussen Joden en (Palestijnse) Arabieren in Israël maken dat je amper kunt spreken van een 'Israëliisch volk' als eenheid. De Israëliische geschiedenis heeft tot nog toe aangetoond dat het niet botert tussen die twee volkeren vanwege de wederzijdse nationale aspiraties. Het staatsburgerschap houdt de boel in Israël met moeite bij elkaar.

Hoop op eenheid

In Israël is er wel hoop op meer eenheid. Uit recent opinieonderzoek van het Israel Democracy Institute blijkt dat steeds meer Israëliische Arabieren zich vereenzelvigen met de staat waarin ze wonen.* Zo'n tachtig procent van alle inwoners is er trots op Israëli te zijn. Dat geldt voor 86 procent van de Joden en 51 procent van de Arabieren; 58 procent van de Arabische Israëli's voelt zich in redelijke tot ruime mate deel van de staat Israël en zijn problemen (er is zelfs een percentage van 73% bij soortgelijk onderzoek gemeten). Voor Joden is dat percentage 82. Desgevraagd zegt bij een ander recent onderzoek (Konrad Adenauer Stiftung for Jewish-Arab Cooperation) 46% van de Arabische respondenten zich als Israëliische Arabieren te zien, 22% als Arabieren, 19% als Israëliische Palestijnen en 14% als Palestijnen. Ongetwijfeld zal zo'n mening mede bepaald worden door de maatschappelijke positie. Het voelt anders als je arts bent (23% van de artsen is Arabisch), apotheker (46% Arabisch) of werkloze jongere. Maar hoe dan ook heeft 60% van de Arabische Israëli's er vrede mee, dat Israël een Joodse meerderheid heeft. En kunnen steeds meer Arabische inwoners zich vinden in het Israëliisch staatsburgerschap: Israël als Joodse nationale staat met dezelfde individuele rechten en plichten voor iedere staatsburger. Ingewikkeld blijft het wel...

*Bronnen voor de hier genoemde cijfers zijn op het internet te vinden in: <<https://en.idi.org.il/press-releases/14432>>; <https://en.wikipedia.org/wiki/Arab_citizens_of_Israel>; <<https://www.jpost.com/Israel-News/Survey-60-percent-of-Arab-Israelis-have-positive-view-of-state-506150>>.

*Anita Hochstein-Kirschner, Netanya
wenst vrienden en kennissen
een goed en gezond jaar*

*Netty & Robert Barzelay, Zichron Ya'akov
wensen familie, vrienden en kennissen
שנה טובה ומוברכת*

*Om te vermijden, dat ik het juiste
e-mail adres niet meer heb:
Ik wens alle vrienden en kennissen
שנה טובה ומוברכת
eet de appeltjes in gezondheid.
Albert de Vries*

*Jack Schpektor, Ra'anana
wenst alle vrienden een
goed, gezond en gelukkig jaar toe*

AMBASSADE TIMMERT AAN DE WEG

Menno de Vries op
de step, Rothschild
Blv. Tel Aviv

Langs diverse wegen zocht de Nederlandse ambassade in Ramat Gan deze zomer naar Israëlische alumni van Nederlandse universiteiten. Of je nu een aan de Utrechtse Rijksuniversiteit opgeleide dierenarts bent of met je kunstzinnige talenten tot de Rietveld-academie werd toegelaten, iedere Israëli met die achtergrond kon zich opgeven voor een bijeenkomst begin september in de ambassadeurswoning. Of het is doorgegaan weten we niet bij het ter perse gaan van deze Aleh. Alles is afhankelijk van coronabepalingen.

Deze activiteit laat zien, dat de ambassade aan de weg timmert, eerdere contacten met de 'community' warm houdt en ook nieuwe ontwikkelt. De Nederlandse ambassade heeft sinds enige tijd een facebookpagina met de naam 'Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Israel'. Wie zich bevriendt ziet regelmatig bijzondere dingen langskomen, zoals ook die alumni-bijeenkomst.

Gili Gurel is persmedewerker, wat 'publieksdiplomatie, cultuur en communicatie' inhoudt. Zij wees ons op diverse interviews op de sociale media van de ambassade. Twee daarvan zijn Sjoa-getuigenissen door [Margalit Ben Ami](#) en [Shoshanna Lehrer](#), andere zijn interviews met (jonge) ondernemers van Nederlandse komaf. Het eerste portret in die serie was van [Menno de Vries](#). Hij is zelf toeristengids en zette een platform op, waar gidsen en consumenten elkaar tegen lage kosten direct kunnen vinden. Het tweede portret is van [Suzanne Tamar Dekel](#), eigenaar van een milieuvriendelijk bedrijf DekelDyes in Shoham. Ze verkoopt textielproducten, onderzoekt historische verftechnieken en handelt in natuurlijke verfstoffen: "Israël biedt veel kansen, je kunt nog iets wilds doen, gewoon omdat je er zin in hebt. Ik koester die vrijheid."

CB

OPHEFFING VAN DE AMOETA AJALAH

De Israëliische amoeta Ajalah is in 1986 opgericht om de belangen te behartigen van in Israël wonende (oud)Nederlanders, die tijdens de Tweede Wereldoorlog slachtoffer waren geworden van vervolging en leed in Nederland en in het toenmalige Nederlands Indië. Namen van de oprichtersgeneratie uit de begintijd van deze organisatie, die in de herinnering terugkomen, zijn die van Riek Levie, Ya'acov Yannay en anderen. Ajalah is inmiddels een amoeta in ontbinding ('piroek').

Als organisatie gaf Ajalah advies, begeleiding en juridische hulp bij problemen in verband met het ontvangen van een periodieke uitkering, vergoedingen of tegemoetkomingen, die zijn gebaseerd op de Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers (Wuv), de Wetten buitengewoon pensioen (Wbp) en de Wet uitkeringen burgeroorlogsslachtoffers (Wubo). De procedures om een uitkering te krijgen waren immers heel ingewikkeld en weerspiegelden een doolhof van artikelen en bepalingen. Juridische begeleiding was daarbij vaak hard nodig. Ajalah verwees mensen naar de juiste instanties zoals het Nederlands Informatie Kantoor (NIK) en de Claims Conference. Ook met de Pensioen- en Uitkeringsraad was er zo nodig contact. Alle werk van Ajalah was vrijwilligerswerk! De Ajalah telefoonlijn blijft ook na de opheffing open voor alle leden en voor alle juridische hulp: 050-5317442.

Bij de opheffing is besloten de nog bestaande restgelden te doneren aan Jad Davids. Het laatste bestuur van Ajalah bestond uit: Marthi Hershler-de Wilde, voorzitter en secretaris; Riwka Rachman-Salomons, penningmeester; Ronny Polak, ledenadministratie; Arjé Cohen, ledencontact; Menachem Philipson-Armon, lid.

CB

AMOETA AKEVOTH IN ONTBINDING

Er bestond reeds een genealogische vereniging van Nederlandse Joden toen in 1997 op initiatief van Ben Noach de Dutch Jewish Genealogical Data Base van start ging. Dat gebeurde in eerste instantie onder het dak van het Center for Research on Dutch Jewry, maar na verloop van tijd heeft de organisatie zich verzelfstandigd als onafhankelijke amoeta met de naam Akevoth. Moshe Mossel was voorzitter en Ben Noach vice-voorzitter en penningmeester. Zij kregen twee jaar geleden allebei een ridderorde voor hun decennia lange vrijwilligerswerk.

Op 27 juli is tot opheffing besloten. De leden zijn allemaal op leeftijd en er is geen opvolging gevonden. Iedere gebruiker zal zich nu afvragen waar de gigantische hoeveelheid genealogische gegevens blijft, die altijd makkelijk vindbaar op het internet stond. Het antwoord is als volgt: de oude Akevoth site is omgebouwd tot een statische site (waar dus niet meer aan kan worden veranderd) en verhuisd naar het Internet Archive. Yossi Beck heeft hiervoor heel veel werk verricht. Wie nu nog inlogt via de oude URL www.dutchjewry.org wordt vanzelf doorgesluisd naar een eigen niche in dat Internet Archive of gaat naar het Stenen Archief www.stenenarchief.nl. Ook daar staat de volledige verzameling op hun server in een eigen hoekje.

Met de Nationale bibliotheek (Sifria Leoemit) en de daarin opgenomen Central Archives for the History of the Jewish People is een contract getekend over de archiefmaterialen en boeken van Akevoth. Al dat materiaal, dat steeds is geïnventariseerd door Chaim Caran, wordt naar die instanties overgebracht en in hun collecties opgenomen met bijgaand logo en een verwijzing naar de schenker: Akevoth.

CB

HACHSJARA VAN 'S GRAVELAND

Mijn naam is Jaap Wertheim. Als voorzitter van de Historische Kring Kortenhoef, 's Graveland, Ankeveen zoek ik naar deelnemers aan de agrarische cursussen in 's Graveland (de hachsjava op Landgoed Land en Bosch, circa 1945-1948). Mijn plan is om een artikel te schrijven over het fenomeen hoe in Land en Bosch destijds cursussen werden gegeven om mensen die op Alia wilden gaan vertrouwd te maken met agrarische werkzaamheden zoals spitten, maaien, wieden, oogsten etc., alles nuttig voor aanstaande Palestinagangers.

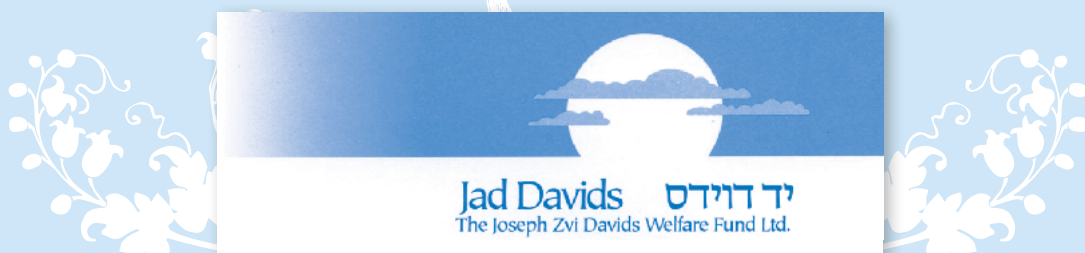
Zelf ben ik geboren in 1939 en woon thans in de gemeente Wijdmeren, waar ook 's Graveland toe behoort. In mijn jeugd – jaren vijftig – bracht ik in de buurt vele vakanties door en herinner mij van familieleden en kennissen dat die opleiding bestond en dat men daar ook intern verbleef. Ik zou daar graag wat meer over te weten willen komen voor een artikel in ons blad van de historische kring. Wie kan mij verder op weg helpen? Ik heb een film gezien uit 1995 van een reünie van mensen die in Land en Bosch zo'n cursus hebben gevolgd. Misschien hebben de lezers van Aleh aanvullende informatie en/of documentatie- en/of archiefmateriaal, bijvoorbeeld over ontstaan, namen van deelnemers, cursusmateriaal, ontspanning, theorie en praktijk, docenten, vakken, mogelijke (andere) cursisten en hoe lang men er verbleef. Misschien zelfs ook foto's of ander aanvullend materiaal, documenten, feiten.

Ik ben u erkentelijk voor uw reactie en mogelijke medewerking. Met vriendelijke groeten,

Jaap Wertheim

Phone: + 3135 6562255 • GSM jaap: +31653306135 • jaapwertheim@gmail.com

Kortenhoefsedijk 153 • 1241LZ Kortenhoef • Nederland

Jad Davids wenst haar trouwe gevers en alle leden van de Irgoen Olei Holland een goed en vooral gezond jaar toe!

OPROEP.OPROEP.OPROE

HACHSJARA VAN FRANEKER

'Kibboets op de klei'. Zo heet een groot artikel over 'de Joodse landbouwschool in Franeker 1934-1941', dat is geschreven door Kelly Bauer en Syds Wiersma. Dr. Wiersma is theoloog, dichter en coördinator van het Fries Film Archief. Bauer werkt daar als editor, beeldresearcher en catalogusmedewerker. Het artikel, dat ze samen schreven gaat over de hachsjava van Franeker en er komen heel wat mensen in voor die velen van ons hebben gekend zoals 'Appie' Pach, ooit leiding gevend aan de Irgoen Olei Holland in Jeruzalem, 'Freddie' Bracha van Amerongen die daar ooit in de Farbstein St. woonde en Uri Cannah in de wijk Bayit Vegan (Hapisga). Zijn vrouw Betty Cannah-Baars deed jarenlang op de campus van Givat Ram de boekhouding voor het Centrum voor Onderzoek naar de Geschiedenis der Nederlandse Joden.

Het artikel 'Kibboets op de klei' kwam eigenlijk tot stand door de coronacrisis. In het Fries Museum zou in april een tentoonstelling worden geopend 'Oog in oog met oorlog'. Bij die opening zou de presentatie plaats hebben van historisch filmmateriaal dat was gevonden over de 'kibboets', de religieuze hachsjava van Franeker (Dat Va'aretz). De films waren deel van de tentoonstelling. Het filmmateriaal staat hier op het internet. <http://friesfilmarchief.nl/nieuws/kibboets-op-de-klei-presentatie-historische-filmbeelden-van-kibboets-in-franeker/>

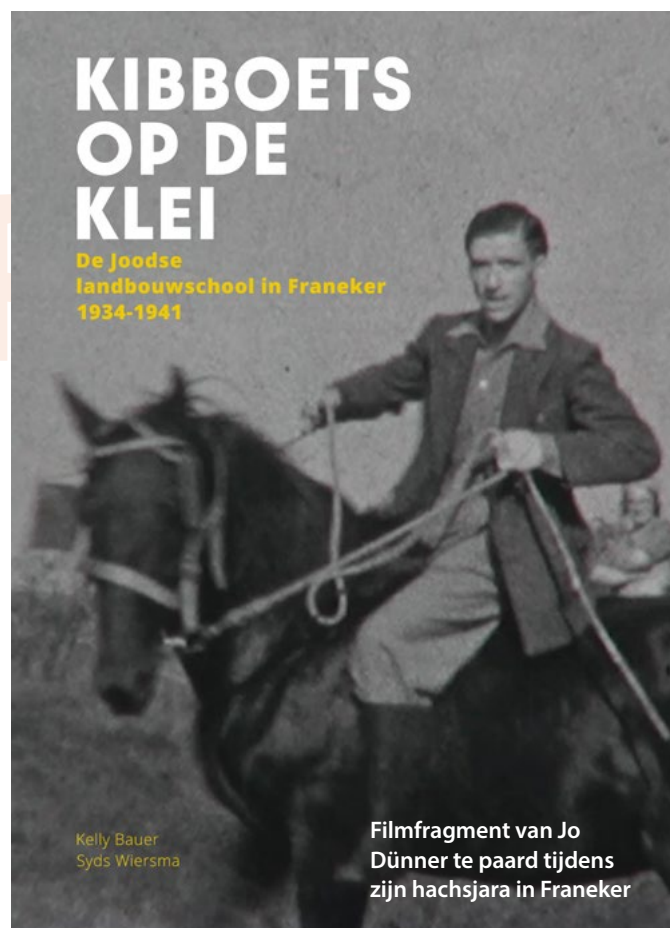
Dit alles kon echter niet doorgaan vanwege de coronabeperkingen in Nederland op dat moment. Bij de voorbereidingen was wel enig onderzoek gedaan, maar besloten is om dat, nu er extra tijd ontstond, uit te breiden. Meer mensen raakten er bij betrokken, veel materiaal werd vanuit alle windstreken terug gevonden. Het lijvige artikel was het resultaat en inmiddels is wel duidelijk dat het zeker zal uitgroeien tot een boek.

Chaim Caran, kenner van de Joden van Friesland; Bettine Polak, die familie is van Jacob Bramson, de maker van de films; André Boers, eveneens uit Fries-Joodse familie en tevens actief voor het Centrum voor Onderzoek naar de Geschiedenis der Nederlandse Joden raakten er reeds

bij betrokken. Dankzij het verhaal over de 'Dora' in de vorige Aleh, dat door Bettine Polak aan Syds Wiersma werd doorgegeven is inmiddels ook met de Aleh contact ontstaan. Diverse mensen van de hachsjava in Franeker kwamen immers op de 'Dora' naar Palestina in 1939.

Het bestaan van deze hachsjava is lang geleden, maar mocht u zelf meer weten of nog mensen kennen die materiaal, documentatie, foto's hebben over de kibboets van Franeker dan houdt Syds Wiersma zich aanbevolen. **U kunt hem benaderen via emailadres: Syds.Wiersma@FriesFilmArchief.nl of via het bekende emailadres van de Aleh, alehioh@gmail.com. Het artikel 'Kibboets op de klei' is te lezen [op het internet](#).**

Chaya Brasz

RESTITUTIE, LIQUIDATIE EN TRANSFER

IRGOEN OLEI HOLLAND IN TOPVORM - 1945

door Chaya Brasz

Abraham 'Leib'
de Leeuw,
voorzitter IOH

De bevrijding van Nederland begon in september 1944 in het zuiden en bereikte Amsterdam pas in mei 1945. In die lange tussenperiode van acht chaotische maanden en ook de eerste tijd daarna, was nog onduidelijk wie de oorlog hadden overleefd. Iedere Joodse organisatie kon daarom slechts een tijdelijke zijn. Ook de Nederlandse overheid had een tijdelijk karakter. In het kielzog van de geallieerde troepen kwam bevrijd gebied onder bestuur van Militair Gezag. Na terugkeer van de koningin installeerde zij in juni 1945 zonder verkiezingen het 'noodkabinet' Schermerhorn-Drees. Het was niemand anders dan de voorzitter van de Irgoen Olei Holland, prof. Abraham 'Leib' de Leeuw, die als eerste – zelfbenoemde – vertegenwoordiger van de Nederlands Joodse gemeenschap, in oktober 1945, tot minister-president Schermerhorn werd toegelaten.

De Leeuw was erin geslaagd vanuit het mandaatgebied Palestina naar Nederland te reizen en bleef daar tot eind december. Zijn vlotte toegang tot Schermerhorn had een simpele reden. Zij hadden allebei aan de TH in Delft gestudeerd en De Leeuw had zelfs van Schermerhorn het waterpas meten geleerd. Het bezoek van De Leeuw aan Nederland was sterk aangemoedigd door het Jewish Agency. De zionistische beweging probeerde westerse regeringen te beïnvloeden. Overleg met de restanten van de Nederlandse Joodse gemeenschap was er niet bij. De Leeuw kwam met een duidelijke missie en ging recht op zijn uniek bereikbare doel af: de minister-president.

Sam de Wolff,
IOH-vertegenwoordiger
in Nederland

Bram de Jong, eerste
voorzitter van de JCC

DE JCC

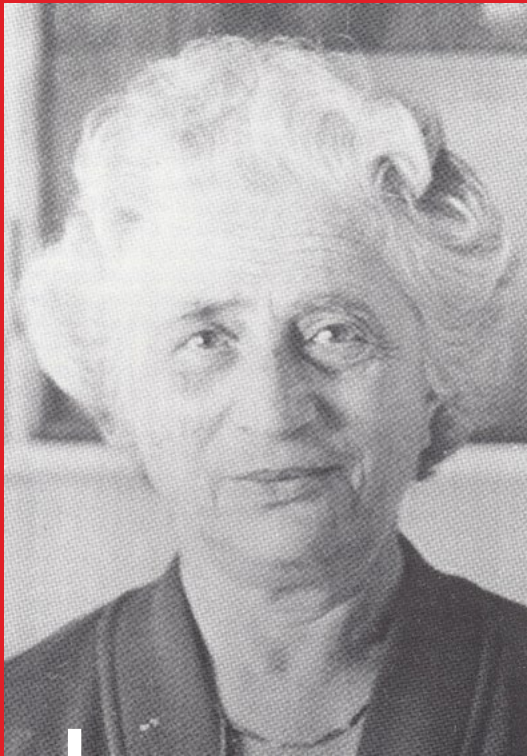
De vooroorlogse organisatiestructuur van de Joodse gemeenschap was volledig verwoest. Opduikende Joden richtten plaatselijke organisaties op om hun belangen te behartigen. Ze wisten van elkaars bestaan in het begin niets af, maar uiteindelijk werd de Joodse Coördinatie Commissie in Eindhoven begin 1945 de centrale organisatie. Voorzitter was Abraham de Jong (Awraham Yinnon), leraar Hebreeuws, orthodox en overtuigd zionist. Jaap van Amerongen, die eveneens in het zuiden opdook, werd penningmeester. De Jong richtte een blad op 'Le-ezrath Ha-am', dat hij meegaf aan soldaten van de Joodse Brigade en Joodse soldaten in de geallieerde bevrijdingstroepen. Zij gaven het blad door aan opduikende Joden en zo ontstond voor het eerst weer een gezamenlijk adres: de JCC in Eindhoven en het Registratiekantoor, dat een begin maakte met in kaart brengen van wat er over was van de Joodse gemeenschap. Dit gebeurde dus al voor de bevrijding van Amsterdam en werd daar later voortgezet.

Buiten Nederland bestonden ook enkele organisaties. Ze waren opgericht door in het buitenland wonende Nederlandse Joden, aangevuld met degenen die erin slaagden te ontsnappen. Zij organiseerden zich in een poging Joden in Nederland te helpen en claimden, ieder onafhankelijk van elkaar, de Nederlands Joodse gemeenschap te vertegenwoordigen. Het ging om kleine aantallen en ze waren niet geheel vrij van onderlinge rivaliteit. Zo was er een Joodse Coördinatie Commissie in Zwitserland onder leiding van Mozes H. Gans; er was een Dutch Jewish Representative Committee in de VS, geaffilieerd met het World Jewish Congress; de Kring voor Nederlandse Joden in Engeland, zetelend in Londen; kleine groepen in diverse Nederlandse koloniën en er was de Irgoen Olei Holland in Palestina.

AMBITIES

Het Representative Committee in New York claimde de vertegenwoordiger van de Nederlandse Joden te zijn. De Nederlandse regering in Londen erkende hen, waarschijnlijk omdat ze de eersten waren die zich als zodanig meldden bij de regering in ballingschap. De Kring in Engeland claimde, dat de Nederlandse regering hen consulteerde inzake de Nederlands Joodse gemeenschap en dat zij daarom de enige echte vertegenwoordiger waren. Ook de Irgoen Olei Holland had ambities, maar vulde die heel anders in, namelijk met de opheffing ('liquidatie' in zionistische zin) van de totale gemeenschap en de overbrenging ('transfer') ervan naar Palestina.

Toen de bevrijding begon, poogden deze organisaties samen een comité te vormen van vertegenwoordigers van alle groepen Nederlandse Joden in het buitenland. Daarin ruimden ze slechts enkele plaatsen in voor Joden in Nederland. Dit comité kwam nooit tot stand, omdat opduikende Joden die zich in Nederland bevonden al snel zelf het voortouw namen.

Mirjam de Leeuw-Gerzon,
hoofd IOH-kantoor (in
haar huiskamer)

Voorzitter Leib de Leeuw preekte 'agressief zionisme' en deed alles wat in zijn macht was om Nederlandse Joden ervan te overtuigen de gemeenschap niet opnieuw op te bouwen maar te 'liquideren' en naar Palestina te komen. Een van de resultaten was de oprichting in 1956 van het ouderhuis Beth Joles in Haifa; de Irgoen begon al aan de planning ervan in 1944.

De buitenlandse organisaties werden genoodzaakt hun positie op te geven. De Kring in Londen had daar grote moeite mee. De JCC in Eindhoven, later in Amsterdam, vertegenwoordigde immers wel alle Joodse richtingen, maar had een zionistisch leiderschap. De Kring in Londen bestond uit 'assimilanten'. Zij zagen de JCC als een groep 'militante zionisten', die nooit in staat zouden zijn het Nederlandse Jodendom te vertegenwoordigen.

Na de verhuizing van de JCC naar Amsterdam, waar dr. Sal Kleerekoper landelijk voorzitter werd, bleven zionisten de restauratie leiden. De Nederlandse Zionistenbond was de eerste vooroorlogse organisatie die opnieuw werd opgericht in september 1945. Een sterke zionistische invloed viel ook niet te ontkennen in het pas in 1946 heropgerichte NIK. Ondanks de terugkeer van traditionele structuren was dat toch wel een belangrijke verandering: Nederlandse zionisten, die hun activiteiten voor de oorlog uitsluitend op Palestina richtten, besloten nu om zich actief te bemoeien met de interne zaken van de Joodse gemeenschap.

DE IOH

De Irgoen Olei Holland had in 1945 ongeveer 300 leden, maar net als voor de Kring in Londen was het opgeven van de tijdens de oorlog verworven positie niet makkelijk. De Irgoen werd alomtewees bewonderd, omdat het de enige organisatie was die kon claimen 222 uit Nederland afkomstige Joden te hebben gered met 'Palestina-certificaten'. In 1944 resulteerde dat in de uitwisseling vanuit Bergen-Belsen in ruil voor Duitse Tempeliers uit Palestina. Honderden andere Joden werden niet uitgewisseld, maar overleefden de oorlog wel dankzij het feit dat ze in het bezit waren van certificaten. De Irgoen kreeg opmerkelijk veel erkenning van de Nederlandse regering, die zelfs werd uitgedrukt in financiële steun. In 1944 subsidieerde de Nederlandse regering een 'registratie-programma' in Palestina om zo veel mogelijk Joden volgens hun laatst bekende Nederlandse adressen in kaart te brengen. De informatie werd ingewonnen bij reeds langer in Palestina wonende Nederlanders, bij de uitgewisselden en bij twee groepjes chaloetsiem die per schip eveneens in 1944 in Palestina aankwamen.

M.H. Gans, die de Joodse Coördinatie Commissie in Genève had opgericht, kreeg geen antwoord toen hij de Nederlandse regering om hulp vroeg bij een soortgelijke activiteit in Zwitserland. Het Representative Committee in New York kreeg ook geen antwoord toen het de Nederlandse regering een plan aanbood voor opvang van kinderen, die in niet-Joodse families waren ondergedoken maar na de oorlog wees zouden zijn. Alle waarschuwingen aangaande de repatriëring werden door de Nederlandse regering genegeerd. Dit lag al tijdens de oorlog in de lijn van de latere politiek. Het maakt de positieve houding van de regering tegenover de Irgoen Olei Holland des te opvallender. Was dat misschien omdat de IOH niet op herintegratie in Nederland uit was?

De rol van de Irgoen was ook anderszins belangrijk. Zonder de IOH zouden Nederlandse Joden in kringen van het Jewish Agency domweg niet op de kaart hebben gestaan. Het was ook de Irgoen, die gedaan kreeg, dat Awraham de Jong en Karel Edersheim werden benoemd als vertegenwoordigers van het Jewish Agency in Nederland. En ook, dat in de periode 1946 en 1947 meer dan vijftientig 'sjlichem' naar Nederland werden gestuurd, vooral nodig nadat de Joodse Brigade dat land verliet in juni 1946. De Joodse Brigade speelde immers een grote rol bij de wederopbouw van het sociale en culturele bestaan van de gemeenschap. De Irgoen stuurde boeken en onderwijsmateriaal naar Nederland. Die ontbraken daar volledig. Voorts waren de leiders van de IOH ook na de oorlog grote pleiters voor certificaten, net zoals ze voor en tijdens de oorlog hadden gedaan, zelfs vóór het bestaan van de IOH zelf, vanuit een kantoortje ten huize van de familie De Leeuw, waar Mirjam de Leeuw-Gerzon de scepter zwaaide als hoofd van alle activiteiten.

AGRESSIEF ZIONISME

Voorzitter Leib de Leeuw preekte 'agressief zionisme' en deed alles wat in zijn macht was om Nederlandse Joden ervan te overtuigen de gemeenschap niet opnieuw op te bouwen maar te 'liquideren' en naar Palestina te komen. Een van de resultaten was de oprichting in 1956 van het ouderhuis Beth Joles in Haifa; de Irgoen begon al aan de planning ervan in 1944. Het overbrengen van een volledige gemeenschap hield immers ook bejaarden in. Een wetenschappelijk instituut voor het behoud van de geschiedenis der Nederlandse Joden hoorde eveneens tot de plannen. Toen in Nederland een linkse regering aantrad met Schermerhorn als premier, stond IOH-voorzitter De Leeuw snel bij hem op de stoep om het overbrengen van de hele Joodse gemeenschap te regelen.

De Leeuw stak tegenover Schermerhorn van wal over de onmogelijkheid om opnieuw een Joodse gemeenschap in Nederland tot stand te brengen en over het belang van emigratie naar Palestina als oplossing. Hij ging ervan uit dat een linkse regering die emigratie zou aanmoedigen. Schermerhorn en Drees waren socialisten (SDAP) en De Leeuw aanhanger van Poalei Zion. Geestverwanten. Nederland was overbevolkt, verarmd en er was grote woningnood. De regering zou gunstig kunnen staan tegenover vertrekkenden – misschien zelfs in financieel opzicht. Het vertrek zou namelijk tevens restitutie moeten inhouden van alle Joodse gelden en bezittingen om de 'transfer' te kunnen verwezenlijken. Dat idee was niet uniek. De Leeuw had de 'transfer' van de Duitse Joden aan het eind van de jaren dertig voor zijn ogen zien gebeuren. De Leeuw kreeg tevens toegang tot Willem Drees en tot een welwillende vertegenwoordiger van het ministerie van Financiën met de naam Vos. Hij legde die bezoeken af samen met Sam de Wolff, die hij had benoemd tot vertegenwoordiger van de

De Leeuw stak tegenover Schermerhorn van wal over de onmogelijkheid om opnieuw een Joodse gemeenschap in Nederland tot stand te brengen en over het belang van emigratie naar Palestina als oplossing. Hij ging ervan uit dat een linkse regering die emigratie zou aanmoedigen. Schermerhorn en Drees waren socialisten (SDAP) en De Leeuw aanhanger van Poalei Zion.

In december 1945 vond nog een tweede ontmoeting met Schermerhorn plaats. De Leeuw kwam toen samen met de voorzitter van de NZB, Jaap van Amerongen, tevens penningmeester van de JCC; een legitieme vertegenwoordiger van de Nederlands Joodse gemeenschap en bovendien was ook hij een socialistisch zionist.

De naoorlogse NZB werd dus heel snel een serieuze organisatie, terwijl de Irgoen – ver weg in Palestina – maar een paar honderd leden had, onder hen velen die De Leeuws politiek van interventie niet steunden.

Jaap van Amerongen,
penningmeester JCC
en voorzitter NZB

Allesbepalend was de rol van Jaap van Amerongen: hij had als penningmeester, al vanaf het begin in het zuiden, steeds het vertrouwen van de Joint (American Jewish Joint Distribution Committee).

IOH in Nederland. [Dat een leeuw en een wolf de restitutie poogden te regelen met een vos, ontlokte mij op 5 maart 2002 tijdens mijn lezing in aanwezigheid van de toenmalige Nederlandse minister van Financiën Zalm de opmerking, dat er uiteindelijk vele decennia later een zalm nodig was geweest om voor elkaar te krijgen wat kort na de oorlog niet lukte].

In december 1945 vond nog een tweede ontmoeting met Schermerhorn plaats. De Leeuw kwam toen samen met de voorzitter van de NZB, Jaap van Amerongen, tevens penningmeester van de JCC; een legitieme vertegenwoordiger van de Nederlands Joodse gemeenschap en bovendien was ook hij een socialistisch zionist.

MACHTSSTRIJD

De interne bemoeienis van de IOH was uiteraard een bron van conflict, niet alleen met 'assimilanten', maar ook met de NZB. Het lidmaatschap van de NZB groeide van 2957 leden in 1947 naar 3232 in 1948. (In 1939 waren er 4246 leden geweest in een zo veel grotere gemeenschap van 140.000 zielen!). De naoorlogse NZB werd dus heel snel een serieuze organisatie, terwijl de Irgoen – ver weg in Palestina – maar een paar honderd leden had, onder hen velen die De Leeuws politiek van interventie niet steunden.

Uiteindelijk herstelde geld het machtsevenwicht. Honderden Joden gingen op Alia, velen illegaal. Die oliem, die veelal zonder iets aankwamen werden een onmiddellijke financiële last voor de IOH. In 1945 had koningin Wilhelmina een verzoek om financiële steun bij de wederopbouw van Nederland rondgestuurd aan buiten Nederland wonende Nederlanders. Die brief had de IOH ook gekregen en toen nog trots positief beantwoord. Maar van hulp van de IOH aan de wederopbouw van Nederland kwam natuurlijk niets; In 1947 bedelde de IOH zelf in Nederland om financiële steun en nog een jaar later was de Irgoen volledig afhankelijk geworden van de Nederlandse Zionistenbond.

Allesbepalend was de rol van Jaap van Amerongen: hij had als penningmeester, al vanaf het begin in het zuiden, steeds het vertrouwen van de Joint (American Jewish Joint Distribution Committee). De Joint stak circa 4 miljoen gulden in de wederopbouw van Joods Nederland, wat leidde tot een snel economisch herstel. Van Amerongen was later als Ya'akov Arnon terug te vinden op het Israëliësche ministerie van Financiën, als directeur-generaal.

*Dit artikel is een samenvatting uit eerdere publicaties, o.a.: *Irgoen Olei Holland, de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse immigrantenvereniging in Israël* (Jeruzalem 1993); *The Robert Cohen Memorial Volume, Jewish History* vol. 8 (1-2), 1994, pp. 323-338; *Removing the Yellow Badge, the Struggle for a Jewish Community in the Postwar Netherlands* (Jerusalem 1995).

LAATSTE WEEK JULI 2020

door Ini Lederer

Mijn laatste tentamen

Geeft alleen neusbescherming

We houden minimaal twee meter afstand

*Sjabbat in de middag om kwart over vier
En er staat nog geen enkele zin op papier
Of je mij nu wel, soms wel, of soms niet gelooft
Geen concrete gedachte komt op in mijn hoofd*

*Wat betreft de corona, zover ik 't verneem
Lijkt wel alles toevallig 'just more of the same'
Zo'n professor Gamzu vraagt aan ons om geduld
Zonder dat hij voorlopig zijn plannen onthult*

*Lijkt het aantal gevallen misschien iets gedaald
Er is meer dat de ernst van de ziekte bepaalt
Zoals juist werd bekendgemaakt zijn tot op heden
Opnieuw eenentwintig patiënten daaraan overleden*

*Verder zijn er weer overal vaak demonstraties
Gewelddadig soms en met een boel arrestaties
Het is alles bijeen maar een treurige boel
Met te weinig lichtpuntjes naar mijn gevoel*

*Maar gelukkig genoeg: wat betreft mijn bestaan
Is het nu toch aanmerkelijk beter gegaan
En het hoogtepunt was ongetwijfeld de dag
Toen mijn tweetal van zoons met elkander ik zag*

*Dat is echt wat om hier in het kort te vermelden
Ook gewoonlijk gebeurt er zoiets maar heel zelden
Op verjaardagen komen ze steeds allebei
Maar dan is ook natuurlijk familie erbij*

*Dus ik moet beider aandacht met anderen delen
Want je voelt je zodoende maar een van de velen
Heel gezellig daarbuiten bij Eytan gezeten
En ons kapje slechts afgedaan om wat te eten
Alle voorschriften hierbij getracht na te leven
Daarom netjes op twee meter afstand gebleven*

*Dinsdagavond AV en wanneer je mij vraagt
Dan was die dankzij Chaya bijzonder geslaagd
Hiertoe moest – of liever mocht – ik Chris assisteren
En per zoom de vergadering vlot notuleren
Fijn zo thuis in mijn bloedeigen kamer gezeten
Heb ik keurig mezelf van die opdracht gekweten*

*Lieve mensen, dat was het ook dit keer dan weer
Sjavoeba tov en tot de volgende keer!*

*Dus blijf me allemaal gezond
Een groet van Ini en haar hond.*

WELKOM IN FRANKFURT!

Ik herkende de taal niet eens. Mijn taxichauffeur probeerde in het drukke verkeer van Frankfurt te manoeuvreren, terwijl hij een satelliet-radiostation beluisterde. “Wat voor een taal is dat?”, vroeg ik hem. “Afghaans”, was het korte antwoord. Toen ik hem vroeg waarover het ging, keek hij me even lang aan door de achteruitkijkspiegel.

“Het gaat over de oorlog, over hoe meer dan veertig verschillende landen zich met ons land bemoeien, zonder te begrijpen waar het over gaat”, was zijn antwoord. Toen ik opmerkte dat het dus over de Taliban ging, keek hij me kwaad aan. “Welnee man, dat is nou precies wat de media doen, zie je nou? Die Taliban is een groep niksnutten, extremisten die problemen maken, maar niet een groep die politieke kracht heeft of zo. Dit gaat alleen maar over geld.” Zijn telefoon ging en even later was hij in een verhit debat, vermoedelijk in het Afghaans.

“Hier, mijn vriend hier zegt dat ik je moet zeggen dat het allemaal om drie dingen gaat: ten eerste is oorlog een goede business en dus wordt er goed geld verdiend, ten tweede gaat het om onze nationale bronnen: alles wat we hebben, alles wat er maar in de grond zit wordt geplunderd en we kunnen ze niet tegen houden. Maar het derde punt is het belangrijkste. De Joden. Het zijn altijd de Joden die de schuld hebben.”

“Zij hebben deze coalitie naar ons land gestuurd onder het mom dat er hier terroristen zitten, wat onzin is. Ze zorgden ervoor dat de hele wereld nu de moslims haat, wat een zonde is. Ze hebben alles in handen: het nieuws, de media, de kranten, de tv, de weekbladen en de media” (hij zei dat al, dus tweemaal ‘media’ zonder met zijn ogen te knippen). “De Joden hebben Irak kapotgemaakt, Syrië stukgemaakt, het zijn altijd en overal de Joden, altijd”. Zijn vriend aan de telefoon gaf nog een extraatje in het Afghaans erbij, maar ik kon het niet verstaan.

Fietstaxi in Frankfurt centrum

Simon Soesan

“Maar u leeft in Duitsland dus”, probeerde ik het onderwerp te veranderen. De man keek me weer aan alsof ik volkomen infantiel was. “Waar anders?” vroeg hij me: “Alleen Duitsland heeft de Joden een lesje geleerd. En het heeft misschien zeventig jaar geduurd, maar Duitsland heerst nu economisch wereldwijd, en niet de Joden. Duitsland is het land waar je moet zijn als je deze kanker, die de hele wereld probeert te verwoesten, wilt bestrijden. Ikzelf heb een speurneus voor Joden en herken ze meteen. Mijn taxi komen ze niet in. Nee meneer!”. Hij ging vrolijk door met zijn vriend, die nog steeds aan de telefoon was.

“Dus u hebt een speurneus voor Joden”, ging ik heerlijk door. “Meneer ik ruik ze, ik zie het aan hun ogen. Mijn land is kapot vanwege de Joden. De wereld is een puinhoop vanwege de Joden. En met de hulp van de Profeet gaan we eindelijk het bestaan van de Joden in deze wereld beëindigen, inshallah!”

Ik knikte vol begrip. Aangekomen op mijn bestemming bleek de rit € 9,50. Ik gaf de man een tientje en hield mijn hand op voor het wisselgeld. Hij keek me verbaasd aan. “Wat, u geeft geen fooi?”

Ik stapte uit de taxi.

“Wij Joden geven geen tip aan idioten”, zei ik voordat ik de deur dichtsloeg. Zijn stomverbaasde gezicht was mijn bonus voor de dag.

Simon Soesan

©Simon Soesan-Eerder gepubliceerd in Joods.nl van 14 juli 2020

*Chawa en Jehuda Dinner
wensen alle leden van de IOH
שנה טובה ומוברכת*

*Kitty en Bram Nathans, Kfar Saba
wensen familie, vrienden en kennissen
שנה טובה ומוברכת
ברס וקיטי נתנס*

*IOH Afdeling Haifa
wenst al haar leden en hun families
een gelukkig en gezond 5781*

*Ini Lederer
wenst familie, vrienden en bekenden
een heel gelukkig en gezond nieuw jaar*

*Jacqueline en Raffi Coslovsky,
Rishon le Zion wensen Hanna en
Zion Girofi een Shana Tova*

*Een heel goed en vooral gezond jaar gewenst!
Ronny, Shoshannah Nasch
Kinderen en kleinkinderen*

Nu zonder toen... Hoe moeten we dat in de toekomst doen?

HUMOR

Standbeeld Theodore Roosevelt

Het gezegde: "De geschiedenis herhaalt zich", luidde indertijd – toen we in Den Haag nog Frans spraken – "l'histoire se repète"; dit werd na Poleon, na het verliezen van de Franse slag, vervangen door Nederlands. Met behoud van belangrijke woorden als 'cadeau'.

We willen wel eens wat nieuws.

Onlangs werd uit Amerika, het land van de ongekende onmogelijkheden, bericht dat het standbeeld van Theodore Roosevelt ontmanteld zal worden omdat er naast deze staatsman, gezeten te paard, aan de ene zijde een zwarte slaaf en aan de andere zijde een rode Indiaan staan. Daarbij werd opgemerkt dat de nakomelingen, dus ook die van zijn neefje Franklin D. Roosevelt, daar geen bezwaar tegen hebben. Nee, dacht ik, die willen dat standbeeld wel in hun tuin hebben.

Grote leiders zijn er slechts weinigen, anders zou de wereld bezaaid zijn met standbeelden. Grote lijdens waren en zijn er in groten getale, overal ter wereld.

In het Rusland van na de laatste Tsaar uit de Romanov-dynastie werd de stad St. Petersburg omgedoopt in Petrograd, Leningrad maar nog net niet Stalingrad en tenslotte herdoopt in... St. Petersburg.

In Nederland heeft men er een handje van om namen van instellingen bij het aantreden van een nieuwe directeur van naam te laten veranderen.

Standbeeld J.R. Thorbecke

Tijdens een internationale ontmoeting vertelde een collega dat hij niet wist hoe zijn instituut zou heten, als hij na een week daar weer terug zou zijn. Voorafgaand was zijn arbeidsplaats een universitaire afdeling die werd geprivatiseerd, toen ondergebracht in een ministerie en toen weer teruggebracht onder de universiteit, omdat dat ministerie geen idee had van wetenschappelijk onderzoek. Al die veertig jaren werkte deze collega in dezelfde kamer, deed eenzelfde soort werk – behalve dat de namen van die soort zich afwisselden – en ontving daarvoor hetzelfde salaris, dat dan wel bij tijden werd aangepast aan nieuwe arbeidsvoorwaarden.

Onze Thorbecke werd nooit over het paard getild, maar mag wel eens een wat hipper jasje krijgen als ook hij van zijn sokkel wordt gehaald en ontmanteld.

Na de verdoezeling of het uitwissen van historische feiten zullen we leven in het ongewisse!

Baruch Bar-Tel

*Harry Nihom wenst namens
stichting LECHAIM haar leden,
vrienden en familieleden
een ROSH HASHANA TOVA*

*Aan al mijn vrienden, kennissen
en familie een goed gezond
coronavrij jaar gewenst.
Betty van Essen-Kok, Jeruzalem*

*Sylvia en Benno van der Velde-Duis
wensen U een Gezond en Vredig
jaar 5781*

*Wij wensen alle vrienden,
kennissen en familieleden nog vele
jaren Jom Tov in gezondheid.
Shlomo en Tzipie Bobbe*

*Dina en Wim Broer, Kfar-Hanassi
wensen familie, vrienden en bekenden
שנה טובה ומבורכת*

HOE WERD IK EEN MILIEU-EXPERT?

Soms lijkt het alsof er manna uit de hemel in je leven neerdaalt. Dat gebeurde voor mij in het midden van de jaren tachtig. De vicepresident van de grote Italiaanse chemiefirma ANIC in Milaan vroeg mij in zijn kantoor te komen. Ik had als extern adviseur studies voor de firma gedaan over chemieactiviteiten. Hij vertelde dat de druk van milieuactivisten op het bedrijf steeds sterker werd. Hij had geen vertrouwen meer in de eigen personeelsleden die voor de milieuproblematiek verantwoordelijk waren en vroeg mij of ik bereid was om dit onderwerp opnieuw te bestuderen.

Ik had geen benul van milieuproblematiek, maar zei meteen ja. De snelste en goedkoopste manier om het project uit te voeren leek mij om grote chemie-industrieën in Europa, Amerika en Japan te interviewen, die verder waren op dit gebied. Ik vroeg hem om een employee als assistent. Dan bleef de knowhow na het project in het bedrijf. Mijn voorstel werd snel goedgekeurd.

Voor mij werkte het als een soort zeer verbeterde uitgave van een superbeurs op de universiteit om een nieuw vak te leren. Ik kreeg mijn kennis niet van theoretische professoren maar van industriëlen die dagelijks met milieuproblemen te maken hadden. Het betaalde ook beter dan een studiebeurs.

Bhopal

Tegenwoordig google je bij een dergelijke opdracht vooraf zoveel mogelijk, maar dat kon toen nog niet. We gingen dus op stap! Ons eerste gesprek was met het Italiaanse filiaal van een grote Amerikaanse firma die afval verwerkte en ANIC als klant wilde werven. De directeur daar begreep na enkele minuten dat ik geen flauw benul had van milieuproblematiek. Hij legde de meest simpele dingen geduldig uit. Wij kwamen immers namens een grote potentiële klant. Na afloop begreep ik dat je de problemen kon verdelen in vervuiling van de aarde, de zee en de lucht.

De druk van milieuactivisten op de chemie-industrie nam zeer toe na een tragisch incident in een pesticide fabriek in Bhopal, India (1984). In mijn tijd als chemiestudent, was onze mentaliteit bij explosiegevaar: 'Afwezigheid van lichaam en aanwezigheid van geest.' Toen het giftige gaslek in Bhopal ontstond reageerden veel plaatselijke Indiërs heel anders. Ze renden naar de fabriek om te zien wat er gebeurd was. Er vielen minstens 3500 doden.

Andere grote chemiebedrijven in de wereld ontvingen ons graag. Ze wilden niet dat waar dan ook een tweede Bhopal-ramp zou plaatsvinden. Dat zou tot nog meer druk van milieuactivisten leiden. We bezochten grote chemiebedrijven in West-Europa, de Verenigde Staten en Japan. In Japan kwamen de milieuproblemen al in de jaren vijftig en zestig in de publieke belangstelling. Een chemiebedrijf loosde in de Minimata baai afvalwater, dat ook het giftige kwik bevatte, dat accumuleerde in vissen en schaaldieren, die door mensen gegeten werden. Duizenden mensen kregen ernstige problemen aan het centrale zenuwstelsel. Sommigen stierven.

Na een dertigtal bezoeken was duidelijk dat milieuproblemen bestonden uit een hotspot van zowel zeer serieuze als ook zwaar overdreven problemen. Het publiek had geen benul en wist geen onderscheid te maken tussen die twee. Dat is nog steeds zo. Veel geld wordt uitgegeven voor goede alternatieve energieprojecten, maar ook voor waardeloze.

Milieuadviseur

Ik bleef onder andere als extern milieuadviseur enige tijd verbonden aan ANIC. Een kleurstoffenfabriek gaf veel geld uit aan schoonmaken van grond- en afvalwater, dat in een rivier werd geloosd. De directeur dronk in een televisie-uitzending demonstratief enkele glazen afvalwater. Hem overkwam niets. Het maakte weinig indruk op het publiek. Jaren later werd de fabriek na een incident gesloten.

Een andere grote Italiaanse chemiefirma had een fabriek die een wit pigment, titaan dioxide, produceerde voor de verfindustrie. Maar bij iedere ton pigment kwam negen ton vast afval vrij. Aangezien het oplosbaar was werd dat in de Middellandse Zee geloosd. Het kleurde het water roze, waartegen vissers in opstand kwamen. Schepen met het op zich niet giftige afval voeren daarna honderden kilometer verderop om te lozen. Ik moest de firma helpen onderzoeken of er iets rendabels uit het afval geproduceerd kon worden. Meer vertrouwd geraakt met het milieu-denken, begreep ik dat het eigenlijk een afvalfabriek was die wat pigment produceerde.

Dankzij mijn grote project, reizend rond de wereld, was ik langzamerhand een milieu-expert geworden. Ik had op kosten van mijn klant een nieuw vak geleerd waarin éénoog koning is. Opdrachten van anderen bleven niet uit. De opinies van industriëlen varieerden van 'milieuproblematiek is de grootste bedreiging' tot 'het is allemaal nonsens.' De milieudirecteur van een grote Duitse chemiefirma zei tegen mij: "Er zijn maar twee mensen in het midden, jij en ik."

Autofabrikanten

Een volgende klant was de grote Fiat autofabrikant met hoofkantoor in Turijn. In 1992 reisde ik met de directeur en zijn assistent mee naar Rio de Janeiro naar de tienjaarlijkse wereld-milieu-top. Volgens kranten de laatste kans om de aarde te redden. Dat gebeurde daar zeker niet.

Het probleem van autofabrikanten was heel anders dan in de chemie. De productie veroorzaakte niet veel milieuschade, maar de uitlaatgassen van rondrijdende auto's zorgden nog jaren voor luchtvervuiling. In de milieustrategie die we gezamenlijk ontwikkelden besloten we veel aandacht te schenken aan het ontmantelen van afgedankte auto's. Een groot gedeelte van de afbraakproducten zoals staal, koper, polypropyleen, glas en aluminium werden opgehaald en aan recycling firma's

doorverkocht. Afbraakbedrijven kregen een keurmerk van Fiat dat ze goed werkten en er lagen minder autowrakken langs de weg. Meer advieswerk volgde onder andere voor de Griekse (niet overheids-) cementindustrie Agat Heracles.

Toen ik flink wat kennis had verworven over het mengsel van milieuwaarheid en nonsens schreef ik er een boek over, *Environment and Confusion*, dat ook in het Italiaans, Grieks en Hebreeuws is vertaald. In het begin staat een van de beste milieubaarschuwingen die ik ooit gezien had: "Wie afval in de kuil gooit zal het er zelf uit moeten halen." Overgenomen van een bord bij de krokodillenkuil in de dierentuin van Nairobi.

De milieukennis die ik opdeed was later de basis voor mijn doctoraat, een analyse over de relatie van het Jodendom tot het milieu vanaf de Schepping tot in onze dagen.

Manfred Gerstenfeld

ROSJ HASJANA

Tsvi Bar-Rav

*Een feest dat elk jaar weer bekoort
Met corona nu echter 'aan boord'
Aan huis dus gebonden
Oneindig veel stonden
Een toestand die u en mij stoort...*

*Toch kunnen we onderling communiceren
Gedachten uitwisselen om iets te leren
Dat houdt velen bezig en geeft motivatie
Het leidt ook tot initiatief en creatie
Daarom al de moeite waard om te proberen.*

*Tot besluit wens ik u met elkaar
Een gezonder en zoeter Nieuwjaar
Fris van moed, blij van zin
Wordt het vast een gewin
Voor ons allen, van hier en van daar!*

KAAS

In Nederland is kaas algemeen bekend als makkelijk en vooral goedkoop broodbeleg. Het is tegenwoordig allemaal luxueuzer, maar een halve eeuw geleden namen veel Nederlanders een lunchpakket mee naar hun werk en met uitstapjes. Zo'n lunchpakket bestond doorgaans uit twee sneetjes brood en één plakje kaas, of vier sneetjes brood en twee plakjes kaas. In de tijd dat ik als student in België zat, praatte ik niet over dat onderwerp, om geen grapjes over de zuinige Nederlanders uit te lokken.

In militaire dienst was ik een goed vriendje van de cheffin van de officiersmess. Ik kreeg dan ook altijd een smakelijk lunchpakket mee, als wij te velde trokken. Andere officieren moesten zich veelal tevreden stellen met vier sneetjes brood met twee, in het gunstigste geval drie plakjes kaas. Dat bestond toen nog, want de mess was een privé onderneming.

Als kind wist ik wel dat er verschillende kazen waren, ingedeeld naar vettingheid. En ik wist ook het verschil tussen Goudse kaas en de iets goedkopere Edammer kaas. Dat was het wel. Ik groeide ten slotte niet op als 'kaaskop', maar als 'jekke'. Mijn ontwikkeling op het kaasgebied werd er met de jaren niet beter op. Eerst was er distributie en daarna niets meer. In concentratiekampen werd doorgaans geen kaas geserveerd.

Kaas symboliseert vaak zuinigheid. Ik herinner mij een avond van het genootschap van jonge academici bij een gloeilampenfabriek. De topbaas van het bedrijf zou een verhaal afsteken. Er was ook koud buffet – nou ja, een buffetje. Voordat hij met zijn verhaal begon, zei genoemde topbaas, dat de gasten niet meer dan twee blokjes kaas mochten nemen. Ik had gelukkig thuis al gegeten.

Maar het kan nog minder. Bea en ik waren in 1960 zes weken op huwelijksreis, met auto en tent. Ver weg in het voormalige Joegoslavië wilden wij tegen de avond onze tent opzetten in een donkerebomenbos.

Overvallen door een regenbui, vluchtten wij naar een pension, dat kennelijk was bedoeld voor arbeiders die het bewind trouw waren gebleven. De volgende morgen, toen wij aan de ontbijt tafel zaten, kwamen zij ons vragen of wij bij het ontbijt jam of kaas wilden hebben. Wij dachten dat wij het best van beide soorten broodbeleg ieder één portie konden bestellen. En ja, hoor. De een kreeg bij het sneetje brood een piepklein blokje witte kaas zonder duidelijke smaak en de ander een likje bruine stroop, waar ik niet verder op in wil gaan. Wij hebben daarna altijd het ontbijt in eigen beheer gehouden, om niet het risico te lopen dat wij een keer zouden moeten kiezen tussen koffie of jam bij ons brood.

Armoedig was het indertijd ook in Bulgarije. Ik ben er twee keer met vakantie geweest, vlak nadat het land was bevrijd van het communistische juk. Wie daar toen kaas wilde kopen, had in het beste geval de keus tussen gele kaas en witte kaas. Ik denk daar wel eens aan terug, als ik in mijn supermarkt de honderden soorten kaas zie, die per gewicht worden verkocht, en dan ook nog twee grote rekken met verpakte kazen, afkomstig uit vele landen.

Een goede vriend heeft mij lang geleden geadviseerd om te beginnen met de import van Nederlandse kaas in Israël. Ik heb toen een bespreking daarover gevoerd met een hoofdambtenaar van het ministerie van landbouw. Het bleek niet moeilijk te zijn om een kasjroet-certificaat te krijgen, dacht hij. Maar het probleem was, dat het wel moeilijk was om een importvergunning te krijgen. Ik voelde er niet voor om daar veel geld in te investeren. Intussen is het niet moeilijk meer om hier Goudse kaas te kopen, in allerlei soorten en hoeveelheden.

Bea deed wat de kaas betreft niet mee aan Hollandse zuinigheid. Zij weigerde pertinent om de kaasschaaf te gebruiken. Daar kreeg je maar dunne plakjes van. Zij sneed haar portie kaas van oudsher altijd met een mes af. Ik vond het prima en ik denk dat dit ook gunstig heeft gewerkt op de opvoeding van de kinderen.

Alles met mate! Dat is ook het lesje van het boekje 'Kaas' van Willem Elsschot, dat in 1933 is verschenen. Een schat van een novelle. Elsschot beschreef hoe een piepklein mannetje in Antwerpen zich een agentschap van een Amsterdamse kaashandel laat aansmeren. Hij kreeg regelmatig een gigantische hoeveelheid kaas toegestuurd, die hij aan de straatstenen niet kwijt kon. En ook zijn vrouw en kinderen konden maar een piepklein deel van al die kazen verorberen. Na precies driekwart eeuw is de Hebreeuwse vertaling van de novelle verschenen. Een aanrader voor wie niet meer zo vlot Nederlands leest.

Ik kom nog even terug op kaas bij het ontbijt. In Frankrijk betond het ontbijt van oudsher uit stokbrood en boter, en vaak ook nog jam. En natuurlijk koffie. In de afgelopen eeuw werd het ontbijt vaak uitgebreider. Als student verbleef ik een maand in het Institut Néerlandais te Parijs. Daar werd een ontbijt geserveerd met een uitgebreid kaasbuffet, waar ik gretig gebruik van maakte, ondanks het feit dat ik daardoor op het laboratorium veel later arriveerde dan de collega's.

Het aantal gerechten dat je met kaas kunt maken is eindeloos. Dat blijkt ieder jaar weer tegen Sjawoet, want dan eten wij melkkost. De kranten staan dan ook altijd vol kaasgerechten. Waar ik altijd veel van hield, was kaasfondue. Thuis hebben wij dat af en toe gegeten en er was indertijd ook een restaurant in hartje Amsterdam, want ze overheerlijke kaasfondue hadden in allerlei variaties. Sinds ik in Israël woon, heb ik er nog geen kaasfondue gegeten. Als één van de lezers een keer kaasfondue wil maken, dan zal ik graag een uitnodiging ontvangen!

Refael David

Op de HOI-lijst (email groep) verschijnt veel hunkeren naar Holland, afgewisseld met echt belangrijke informatie, soms wat onzin of een ruzietje tussendoor, maar heel regelmatig zorgt Moshe-Mordechai van Zuiden er voor de lezers te herinneren aan 'Neerlands kleinkunst' want daar weet hij aardig wat over te vinden. Hier, om ook de lezers van Aleh te laten meegenieten een recente inzending van hem.

Kleinkunst

Soms barst ik ineens uit in een Nederlands lied. Heeft u dat ook wel eens? Natuurlijk vaak alleen het refrein. Neem nou Jan Klaassen. Hier is de hele tekst. Klik op de link en luister maar. [Rob de Nijs - Jan Klaassen de trompetter](#). Het grappige is dat Oranjeklanten en soortgelijke lieden denken dat het een nationalistisch lied is. Ze horen het pacifisme er helemaal niet in.

Dat lag wel even wat anders bij een lied van Boudewijn de Groot, 'Welterusten meneer de president'. Dat heeft mijn (vierde) klas op onze keurige middelbare school gezongen op een muzikavond. De meeste jongens hadden lang haar. We zongen het verbeterd, lekker vurig, een strijdlied tegen de oorlog. Openlijk pacifisme in 1966. En misschien toch actueler dan we graag zouden willen?

[Boudewijn de Groot - Welterusten meneer de president \(1966\)](#).

Op HOI kwamen bijna dertig reacties op het bovenstaande. Eva van Sonderen schreef:

"Ja, dat felle lied van Boudewijn de Groot – waarvan de tekst was geschreven door Lennaert Nijgh, die de meeste van de fantastische teksten voor Boudewijn schreef. Ik was 18 toen het lied uitkwam en 20, toen ik Nederlands studeerde en ongeveer een jaar lang demonstreerde tegen de Amerikaanse oorlog in Vietnam, bij de ambassade op het Museumplein, samen met onder andere Jolande Withuis. Dit was ons lijflied. Na dat jaar switchte ik van Nederlands naar sociologie, wat me onder de omstandigheden een nuttiger studie leek en waarin ik ben afgestudeerd. Het waren mooie tijden in de Nederlandse pop/folk/muziek!"

De zestigplussers van nu zijn vaak de provo's van toen! Onze smaak mag er ook zijn. Kun je een lied niet vinden, schrijf naar hoi_israel@yahoogroups.com of naar alehioh@gmail.com. Dan zoeken we met z'n allen!

Jaren geleden schreef ik een uitgebreide Engelstalige blogpost over een van de grootste geheimen van de Nederlandse cultuur: de kleinkunst. U vindt hem op mijn blog in de Times of Israel: [The Dutch Are World Champions At This But Won't Tell Anyone Else](#).

Moshe-Mordechai van Zuiden

Dagelijkse blogger bij de Times of Israel

Medio juni overleed Betty Goudsmit-Oudkerk (96), de laatste nog levende medewerkster van de in de oorlog tegenover de Hollandsche Schouwburg gelegen Joodse crèche. Samen met haar collega's en het verzet wist zij vele honderden Joodse kinderen te redden uit de klauwen van de nazi's.

In Assen overleed Jenny Stern (94), zij was de laatste overlevende van de Sjoa uit de Drentse hoofdstad. Ze wist uit het kamp Westerbork te ontsnappen, waarna ze kon onderduiken en via acht onderduikadressen de oorlog overleefde. Door het NIK werd aandacht geschonken aan het overlijden in mei van rabbijn David Brodman (84) in Savyon. De rabbijn was lang verbonden was aan de sjoel in de Lekstraat en ging in 1973 op Alia. Niettemin hield hij een band met zijn vroegere kehilla en bleef hij nog lezingen geven in Nederland. In juni stierf Maurice Shabi (91), vader van Aboed Shabi, voorzitter van de Stichting Joods Bijzonder Onderwijs. Shabi vluchtte uit Irak en belandde in Nederland. Veel aandacht was er in Nederland voor het overlijden op 42-jarige leeftijd van Marc de Hond; De Hond was theatermaker en presentator alsmede de zoon van Maurice de Hond, de bekendste opiniepeiler in Nederland, die de laatste tijd vooral in het nieuws was door zijn kritische publicaties over de aanpak van COVID-19 in Nederland. Marc overleed aan kanker, nadat hij eerder door een medische misser een dwarslaesie had opgelopen, waardoor hij in een rolstoel was terecht gekomen. Hij was bijzonder open over zijn fatale ziekte en door de positieve manier, waarop hij in het leven bleef staan, kreeg hij veel waardering van het publiek. Hij werd begraven op Muiderberg en laat een vrouw en twee kleine kinderen na.

Hoewel het coronavirus nog lang niet weg is, werd begin juni een voorzichtig begin gemaakt met de openstelling van musea in het Amsterdamse 'Joods Cultureel Kwartier'. Vanwege de 'anderhalve meter-samenleving' in Nederland moet er van tevoren gereserveerd worden en gelden er ook nog andere beperkende maatregelen. Tentoonstellingen zijn verlengd en nieuwe worden

uitgesteld. Ook sjoels gaan weer enigszins open na circa een kwartaal niet toegankelijk te zijn gewenst vanwege de corona-pandemie.

De niet ver van het Waterlooplein gelegen gerestaureerde Uilenburgersjoel, die wordt benut voor allerlei Joodse bijeenkomsten, verkeert in moeilijke financiële omstandigheden. Omdat er geen bijeenkomsten meer plaatsvinden vanwege de coronadreiging zijn alle inkomsten weggevallen. Op korte termijn is zo'n 40.000 euro nodig, waarvoor een inzamelingsactie is begonnen. Over het voormalige woonhuis van de Joodse schrijfster Etty Hillesum in de Gabriel Metsustraat in Amsterdam is daarentegen positief nieuws te melden: de gemeente heeft besloten er een monument van te maken, waardoor het van de sloop wordt gered. Haar in de oorlog geschreven dagboeken worden van grote waarde geacht. Zij werd vermoord in Auschwitz.

Ook op andere plaatsen is er volop aandacht voor het Joodse verleden in Nederland, waaraan op tal van plekken een bruut eind kwam door de Sjoa. In Tiel is een uit de vroegere sjoel afkomstige en gerestaureerde Toramantel te bezichtigen. Het is de enige overgebleven malboesj van de zestien in totaal, die in bezit waren van de Joodse gemeente aldaar. Aan de tweehonderd jaar Joodse gemeenschap in Oisterwijk is inmiddels een Memorboek gewijd, zodat iedereen een idee kan krijgen van het Joodse leven in dat deel van Brabant. Het boek bevat knappe, door Jenneken Schouten verrichte, vertalingen van pinkassiem (notulenboekjes) plus een inleiding van historicus Bart Wallet en conservator Rachel Broertjens van de Bibliotheca Rosenthaliana te Amsterdam.

Het in aanbouw zijnde Namenmonument in het centrum

van Amsterdam, waarvoor het Nederlands Auschwitz Comité zich onder de bezielende leiding van Jacques Grishaver zo heeft ingezet, vordert gestaag. Begonnen is met het graven van de stenen met de namen van omgebrachte Joden, Sinti en Roma.

Salo Muller die onder flinke druk met succes de Nederlandse NS zo ver wist te krijgen dat zij tot financiële compensatie overgingen van Sinti, Roma en Joodse overlevenden en hun nazaten – omdat de NS heeft verdiend aan de transporten naar Westerbork – richt nu zijn pijlen op de Deutsche Bundesbahn. Overigens is de relatie tussen de NS en Joodse organisaties flink bekoeld, omdat er na de individuele uitkeringen geen enkel overleg is geweest over de wijze van compenseren via collectieve doelen door de NS.

Het NIOD (Oorlogsinstituut) publiceerde een onderzoek, waaruit bleek dat de gemeente Rotterdam heeft geprofiteerd van de anti-Joodse maatregelen die de nazi's invoerden. Joods vastgoed werd onteigend. Aan Rotterdamse Joden die de Sjoa overleefden en om restitutie vroegen, werd verweten dat zij 'ondankbaar' waren.

Joden waren niet alleen door de periode '40-'45 in het nieuws, dit geldt ook voor het Hollandse en Israëliische heden. Zo heeft het christelijke georiënteerde Israël Producten Centrum in Nijkerk het opnieuw aan de stok met de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit over de etikettering van wijnen uit 'bezet of betwist gebied'. De Tweede Kamer heeft de regering verzocht na te gaan, welke maatregelen getroffen kunnen worden als

Israël delen van de Westoever annexeert. Anderzijds stemde de Tweede Kamer in met de aanstelling van een antisemitisme-coördinator, waar het kabinet niet voor is, omdat een integrale aanpak wordt geprefereerd. In dit verband is het veelbetekenend dat het Sociaal en Cultureel Planbureau een onderzoek heeft gedaan naar ervaren discriminatie, waarbij de Joodse groep niet statistisch onderzocht kon worden, omdat deze te klein is. Desondanks worden juist Joden onevenredig vaak getroffen door tegen hen gerichte incidenten.

De Raad van Kerken betuigde spijt over een eerdere brief aan minister Blok (Buitenlandse Zaken), waarin wordt opgeroepen tot strenge strafmaatregelen tegen Israël als tot annexatie van de Jordaanvallei wordt overgegaan.

Gelukkig is er heel mooi nieuws te melden over de tegenwoordige Joodse gemeenschap: de in 2011 opgerichte Amsterdamse moderne orthodoxe sjoel (AMOS) krijgt een nieuwe sjoel! Vlakbij de plek waar tot nog toe in het moedon van Bné Akiwa de diensten werden gehouden, is daartoe een pand gekocht dat zal worden omgebouwd. Verder is het ledental van de Liberaal-Joodse Gemeenschap in Amsterdam weer verder gestegen; in het afgelopen jaar met 19%. Dat zou mede een gevolg kunnen zijn van hun nieuwe sjoelgebouw dat in 2010 in gebruik werd genomen in aanwezigheid van de toenmalige Prins Willem-Alexander. Over wie (over het algemeen) de Joodse gemeenschap veel waardering uitte, toen hij zich tijdens de Nationale Herdenking op 4 mei kritisch uitliet over zijn grootmoeder Wilhelmina, die in de oorlog voornamelijk zweeg over het lot van de Nederlandse Joden.

Voor alle opdrachten – groot en klein **THE HANDY MAN**

✓ VERBOUWINGEN	✓ RENOVATIE KEUKENS EN BADKAMERS
✓ DAKISOLATIE	✓ ALLE SOORTEN KASTEN OP MAAT
✓ SCHILDERWERK	✓ VOORAL VOOR BEJAARDEN: Kleine voorzieningen die het wonen gerieflijker en veiliger maken, zoals deuren die de goede kant opdraaien, handgrepen in toilet, enz.
✓ ELEKTRICITEIT	
✓ SANITAIR	
✓ TIMMERWERK	

wendt u zich tot Yasha Israels – tel: 09-7745844
yashai@in.zahav.net.il – www.handyman.up.co.il

Niet langer zullen Simon Vrouwe met zijn fake foto's uit 'Gaza' (die een platgebombardeerd Syrië tonen) en zijn kompaan Van Norren toeristen en winkelend publiek lastig vallen met hun hatelijke en soms antisemitische uitingen tegen Israël. En niet langer zullen zij en hun medestanders pro-Israël activisten zoals Michael Jacobs belagen. In ieder geval niet op de Dam.

Damschreeuwers

Wereldwijde antiracisme-demonstraties, die volgden op de dood door politiegeweld van George Floyd in Minneapolis USA, gingen ook aan Nederland niet voorbij. Na de onverwacht grote opkomst op de Dam bij de antiracisme-demonstratie op Pinkstermaandag, die bepaald niet corona-proof was, werden voorlopig alle demonstraties op de Dam verboden. Begin juli besloot de Amsterdamse burgemeester Halsema blijkbaar om door te pakken en ook alle eenmansprotesten op de Dam te verbieden, die geregeld tot ophef en politieoptreden hadden geleid. Niet langer zullen Simon Vrouwe met zijn fake foto's uit 'Gaza' (die een platgebombardeerd Syrië tonen) en zijn kompaan Van Norren toeristen en winkelend publiek lastig vallen met hun hatelijke en soms antisemitische uitingen tegen Israël. En niet langer zullen zij en hun medestanders pro-Israël activisten zoals Michael Jacobs belagen. In ieder geval niet op de Dam.

Corona-update

We hebben er allemaal een beetje genoeg van, maar het coronavirus hield ons deze zomer nog steeds in de

greep. Per 1 juli gingen de laatste versoepelingen in. We mogen weer met grotere groepen samenkomen mits de anderhalve meter afstand wordt gehouden. In trein en bus mogen alle stoelen weer bezet zijn, bioscopen en theaters mogen weer meer bezoekers toelaten en je hoeft niet meer te reserveren in de horeca. Daarbij zijn de mensen door het lage aantal ziekenhuisopnames minder voorzichtig geworden, wordt er weer meer en losser met elkaar omgegaan in de privésfeer en is het ouderwets druk in winkelstraten, op stranden en terrassen. Met als gevolg dat vanaf half juli het aantal besmettingen weer toeneemt.

Daarmee kwam ook de mondkapjes-discussie terug. Nederland wijkt af van de meeste buurlanden: mondkapjes zijn landelijk alleen in het openbaar vervoer verplicht. Op verzoek van de Tweede Kamer kwam er een nieuw advies van het OMT over mondkapjes, dat wederom negatief was: uit wetenschappelijk onderzoek zou niet blijken dat ze medisch nut hebben en verspreiding tegengaan. Wel erkent men dat ze mogelijk aan een gedragsverandering kunnen bijdragen, maar de meningen daarover zijn tegenstrijdig: verhoogt een mondkapje de waakzaamheid of maakt het juist onvoorzichtiger? Besloten is dat lokaal

▶▶▶ NEDERLAND

op drukke plaatsen wel een mondkapjes-plicht kan worden ingevoerd. In Amsterdam en Rotterdam, waar de meeste besmettingen zijn, is dat al gebeurd. Volgens deskundigen kunnen mondkapjes niet algemeen worden verplicht, omdat onze grondwet dat niet toelaat en een wettelijke regeling nodig is. Dat geldt ook voor testen op Schiphol, in quarantaine gaan of registreren van klanten in bijvoorbeeld de horeca. Een 'coronaspoedwet' is al maanden onderwerp van discussie en er zijn vrijwel wekelijks demonstraties van tegenstanders van het coronabeleid en de spoedwet.

Krimpene economie

Net als elders heeft ook in Nederland de coronacrisis de economie hard geraakt. In het tweede kwartaal is de economie met 8,5% gekrompen. Samen met de 1,5% krimp uit het eerste kwartaal is dat dus 10%. Vooral horeca, recreatie, de cultuursector en het openbaar vervoer zijn hard getroffen. KLM is met een steunpakket van miljarden euro's gered. Supermarkten en sommige online winkels hebben juist meer omzet. Er gingen ruim 300.000 banen verloren, vooral van jongeren en flexwerkers. Hiermee is vijf jaar economische groei teniet gedaan. Een krimp, erger dan in de jaren dertig.

Toch doet Nederland het naar verhouding niet slecht: Frankrijk heeft een krimp van bijna 14%, Italië 12,4%, en Spanje 18,5%. Het VK zelfs ruim 20%. Duitsland deed het net als Nederland relatief goed met 10% en Zweden zat op zo'n 8,5%. De oorzaak voor deze verschillen ligt in de mate van striktheid van de lockdown en daarmee samenhangend de binnenlandse vraag. Daarnaast speelde angst voor het virus een rol. In Nederland bleef men redelijk ontspannen en relatief goed berekend op digitaal thuiswerken. Veel mensen kozen ervoor om thuis te blijven of in eigen land op vakantie te gaan. Het was zodoende druk op de Nederlandse campings en ook vakantiewoningen en hotels liepen goed.

Alle zorgmedewerkers kregen van het kabinet voor hun inzet een bonus van 1000 euro. Voor geëiste structurele loonsverhogingen is volgens het kabinet geen noodzaak en ook geen ruimte gezien de crisis. Voorstellen van oppositiepartijen zijn verschillende keren in stemming gebracht, maar haalden geen meerderheid.

Rellen en protesten

Coronabeperkingen en vakantiedrukke leidden – in combinatie met de langste hittegolf ooit – tot onlusten en geweldsincidenten. In verschillende steden waren rellen, waaronder Den Haag, Utrecht en Amersfoort. Er werden stenen en vuurwerk naar de politie gegooid, auto's in brand gestoken en vernielingen aangericht. Gevolgd door soms tientallen arrestaties. Op en rond het strand in Scheveningen was het onrustiger dan normaal. Bij een steekpartij op de Pier kwam een man om het leven. Ook op een strandje bij Amsterdam is iemand op klaarlichte dag, tussen spelende kinderen, doodgeschoten bij een diefstal, wat tot veel ontzetting leidde. De rellen worden toegeschreven aan verveling en de tropische temperaturen. Het gebruik van 'social media' maakt het makkelijk om razendsnel iets te organiseren. In Elsevier werd erop gewezen dat een groot deel van de jonge relschoppers van allochtone afkomst zou zijn.

De afgelopen maanden is ook veel gedemonstreerd tegen de coronamaatregelen en de 'anderhalve metersamenleving'. Via 'social media' is nepnieuws verspreid en beweerd dat corona onzin is, in werkelijkheid zou er niks aan de hand zijn, een vaccin bewust wordt achtergehouden of alles is een complot is om de burger te kunnen controleren en een dictatuur in te voeren. Hoewel meestal vreedzaam, lopen ook deze demonstraties soms uit de hand. Eind augustus werd niet alleen de politie belaagd, maar ook een journalist en het CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt. Een groep demonstranten wachtte hem op en achtervolgde hem door de binnenstad. Een demonstrant riep: "Ik zal je doodslaan, mongool". Kamervoorzitter Khadija Arib deed aangifte tegen de

belagers. Ook premier Rutte reageerde fel. Een week voordat Omtzigt werd bedreigd bleek dat radicale boeren in verzet tegen het stikstofbeleid plannen hadden om Kamerleden thuis op te zoeken. Arib waarschuwt dat de toegankelijkheid van onze Kamerleden op deze manier onder druk komt te staan: "Kamerleden worden belemmerd in hun werk, in hun functioneren als volksvertegenwoordiger. Ze moeten vrij kunnen lopen en reizen. Hier wordt duidelijk een grens overschreden." Laten we hopen dat de herfst zorgt voor wat afkoeling.

Subsidie voor terreur?

De Europese Unie voegde eind vorig jaar een clause toe aan haar contracten met Palestijnse NGO's, waarin stond dat donorgeld (subsidies) niet ten goede mocht komen aan personen of organisaties die op de Europese terreurlijst staan. Daaronder zijn het PFLP (Volksfront voor de bevrijding van Palestina), Hamas, Islamitische Jihad en de Al-Aqsa Martelaren Brigades. De gesubsidieerde Palestijnse NGO's, die zich bezighouden met humanitaire hulp- en ontwikkelingsprogramma's, stelden op hun beurt dat het om politieke activiteiten en legitiem verzet gaat. Zij zien die organisaties niet als terreurgroepen. Na een campagne, zwakte de EU de betekenis van de clause af en bepaalde, dat alleen geen geld rechtstreeks bij terreurorganisaties terecht mag komen. Medewerkers van een Palestijnse NGO kunnen zo tevens bij een terreurorganisatie actief zijn en dat is geen reden de subsidie aan de NGO te weigeren. De clause zou daarmee weinig tot niets veranderen aan wat in de praktijk al jarenlang bestaat. Maar die clause moet wel door de NGO's worden ondertekend. De Palestijnse belangengroep voor vluchtelingen 'Badil' raakte in juni EU-subsidie kwijt omdat ze principieel weigerde de clause te onderschrijven.

Binnen deze context blijkt dat ook Nederland jarenlang een Palestijnse NGO financierde, de UAWC, de Union of Agricultural Work Committees, die terreurverdachten van de PFLP in dienst had. Twee van hen zaten achter de aanslag in augustus vorig jaar, bij de nederzetting Dolev, die de 17-jarige Rina Shnerb het leven kostte. Haar vader en broer overleefden de aanslag. Beide verdachten zijn door Israël opgepakt en moeten nog worden berecht. De NGO waar ze voor werkten UAWC krijgt al subsidie uit Nederland sinds 2007. De huidige subsidie, ruim 11 miljoen dollar, voor een land- en waterbeheerprogramma loopt van 2017 tot en met 2021. In juli gaf minister Sigrid Kaag

(Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) na Kamervragen toe, dat de twee mannen weliswaar geen onderdeel uitmaakten van de verantwoordelijke leiding voor de uitvoering van het door Nederland gefinancierde project, maar wel salaris ontvingen via de overheadkosten. Dus toch mede uit Nederlandse subsidies. In 2017 hadden zij zelfs een pasje van de Nederlandse vertegenwoordiging in Ramallah gekregen, waarmee zij zich konden identificeren als medewerkers van een partnerorganisatie van de Nederlandse vertegenwoordiging.

Eerder had minister Kaag gesteld, dat deze twee PFLP-leden niet bij het door Nederland gefinancierde project betrokken waren. In oktober 2019 had de UAWC in gesprekken met de Nederlandse vertegenwoordiging in Ramallah namelijk die betrokkenheid bij het Nederlandse project ontkend. Ook zei Kaag toen, dat geen aanwijzingen naar voren waren gekomen over banden tussen UAWC en organisaties op een internationale terreurlijst. Een van de verdachten is Abdul Razeq Farraj. Hij is sinds 1985 om de haverklap door Israël opgepakt wegens terroristische activiteiten, maar in 2017 ging hij gewoon als vertegenwoordiger van de UAWC op de foto met Nederlandse ambtenaren. Op die foto staan ook de PFLP-ers Ubai Aboudi en Rezeq Al-Borghothy. Farraj zou volgens de aanklacht samen met hoofdverdachte Samer Arbid verantwoordelijk zijn geweest voor de aanslag, schrijft het CIDI.

Kaag liet weten dat de UAWC geschokt op de aanslag had gereageerd en de twee terreurverdachten ontsloeg. De betalingen aan de UAWC zijn opgeschort in afwachting van een extern onderzoek naar banden van de twee mannen met de PFLP, alvorens een besluit kan worden genomen over verdere samenwerking. UAWC krijgt ook geld van enkele andere landen, de EU en VN. Die zagen geen reden de subsidies op te schorten.

Eigenstandige informatie

Bij Kamervragen over banden van NGO's met de PFLP was steeds de doodoener dat men niet over 'eigenstandige informatie' beschikte. De banden van UAWC (en van andere Palestijnse NGO's, zoals Addameer) met de PFLP zijn echter al jaren bekend, maar het komt het Nederlandse ministerie (en andere donoren) niet uit dat te moeten erkennen. US AID, het Amerikaanse agentschap voor ontwikkelingssamenwerking noemt de UAWC zelfs de "landbouworganisatie van de PFLP". Fatah, de grootste factie binnen de PLO, ziet UAWC als gelieerd aan de PFLP. In

het rapport 'Terrorists in Suits' van het Israëlische ministerie van Strategische Zaken komen eveneens banden tussen PFLP-leden en UAWC naar voren.

Het AD schreef begin augustus jl. dat uit brieven van drie pro-Israëlische instellingen blijkt dat de Nederlandse vertegenwoordiging in de Palestijnse gebieden al in 2012, 2018 en 2019 is gewaarschuwd tegen banden tussen de UAWC en de PFLP. Minister Kaag erkende hiervan op de hoogte te zijn en zei dat de informatie destijds is onderzocht door Australië. Volgens dit onderzoek "bewezen de aantijgingen niet dat de PFLP controle had over middelen van UAWC. Ook zou niet gesteld kunnen worden dat met steun aan UAWC sprake zou zijn van directe of indirecte steun aan terroristische organisaties. Wel bleek uit het onderzoek dat drie voormalige UAWC-bestuursleden vermoedelijk een band met de PFLP hadden." Op grond hiervan concludeerde Nederland in 2013 dat de samenwerking gewoon kon worden voortgezet. In reactie op recentere brieven liet de Nederlandse vertegenwoordiger steeds weten dat de Nederlandse overheid "geen aanwijzingen heeft dat de financiële steun van Nederland aan de UAWC gebruikt is door terroristische organisaties."

Het CIDI dringt aan op verscherping van de selectiecriteria voor subsidie ten behoeve van Palestijnse NGO's, maar de ministers Kaag en Blok (BuZa) gaven al in 2018 aan daar geen reden toe te zien. Ook toen was de onthulling dat een PFLP-er werkzaam was geweest bij een Palestijnse NGO geen reden tot alarm. Dit terwijl de PFLP zelf in een persbericht had laten weten dat de man lid van het lokale PFLP leiderschap was hetgeen ook op zijn Facebook profiel te zien was. Palestijnen ontkennen zelden hun betrokkenheid bij aanslagen. Samer Arbid, de leider van de PFLP-cel die de aanslag bij Dolev pleegde, is al uitgeroepen tot martelaar. Bij een demonstratie voor zijn vrijlating liepen demonstranten met borden waarop het PFLP logo te zien was. Arbid, die jarenlang accountant was voor Addameer (dat opkomt voor Palestijnse gevangenen) vertelde openlijk op YouTube over alle keren dat hij al was opgepakt door Israël. Inmiddels ligt hij in het ziekenhuis volgens de een na een ernstige hartaanval tijdens zijn gevangenschap, volgens anderen wegens ondergane martelingen.

Foto van Nederlandse ambtenaren en Palestijnse UAWC medewerkers. Drie van hen bleken tevens actief voor de PFLP. (Foto: Ministerie van Buitenlandse Zaken. CIDI zette er de labels bij).

1918
Spaanse Griep

Speciaal ontwerp voor rokers

Thuis werken oude stijl

Wij zijn er klaar voor

1918
Spaanse Griep

Beschermt ook tegen de regen

1918
Spaanse Griep

Buitengewoon charmant

BB&L
car rental made personal

The illustration shows an airport terminal building, a control tower, an airplane taking off, and a car parked in front of the terminal.

FASTEST CAR RENTAL SERVICE ON DUTCH AIRPORTS

- Easy pick-up and return
- No nonsense
- Unlimited mileage
- 100% all inclusive

www.bbllcarrental.com

Liliane en Jacques Richter
Wensen familie en vrienden
Een voorspoedig en gezond jaar

Judith en Lion de Leeuw
wensen allen een
שנה טובה ומבורכת
en heel veel gezondheid

Chaim & Mirjam Chanina-Tafelkruijer
wensen U allen
een goed, vredig en vooral GEZOND Jaar toe!
Een heel goed en vooral gezond jaar gewenst!!
Ronny, Shoshannah Nasch
Kinderen en kleinkinderen

Het Hoofdbestuur wenst alle IOH leden
een goed, vredig en vooral GEZOND
Jaar toe!

Shabtay en Chris Bonfeel wensen
u een gezond en zoet jaar toe!

Amira en Rob Heiden
Heimer, Beth Joles
hopen allen gezond in 5781

Helen Raz wenst alle familie,
vrienden en kennissen
שנה טובה ומבורכת

Betty Kazin-Rosenbaum, Zichron
Ya'acov, wenst alle IOH vrienden een
gelukkig en vooral gezond 5781.

Bea & Shalom Rosenthal Beth Joles
wensen familie, vrienden en kennissen
שנה טובה ומבורכת

Frida Cohen, Beth Juliana Herzlia
Wenst familie, vrienden en kenissen
שנה טובה ומתוקה!

Wij wensen een gezond en goed
jaar zonder de Corona plaag!
Rivka en Zvi Rachevski

Wij wensen onze kennissen van harte
כתיבה וחתימה טובה
James en Riwka Loewenstein

Moshe van Leeuwen {Spiero} Jeruzalem
wenst allen een
שנה טובה

Geert/ Chaim & Marian Cohen
Stuart wensen vanuit Jerusalem
iedereen Sjana Tova en dat
ontmoetingen en bijeenkomsten
weer normaal mogen worden!

Afdeling Beer Sheva/
Zuiden wenst iedereen een
gezond en blij Shana Tova

Marcel en Jolein Gans-Zion
wensen alle vrienden en bekenden
een heel goed jaar

Afdeling Tel Aviv wenst iedereen
een gezond en zoet Shana Tova

Gezellig winkelen

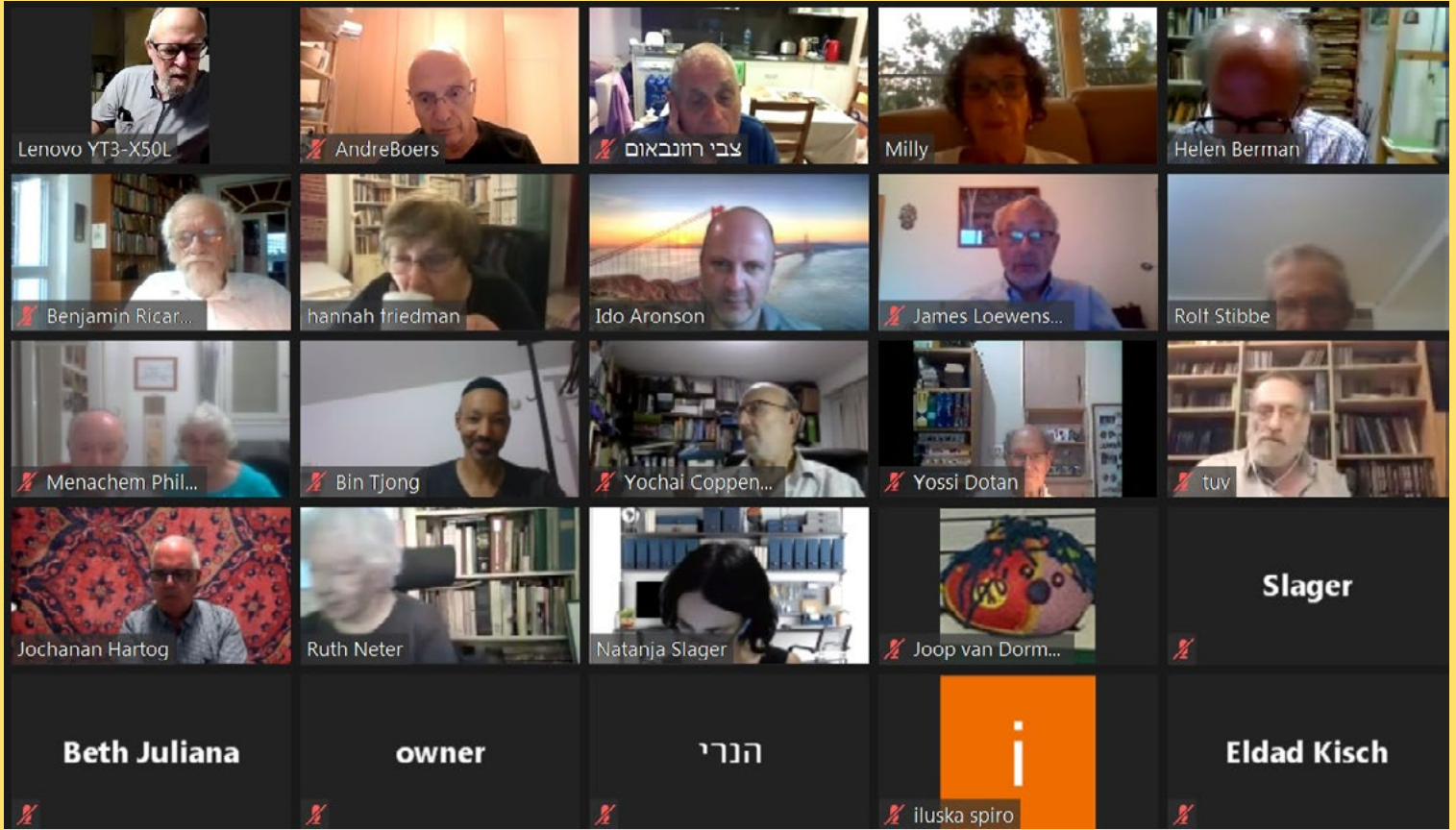
Ter gelegenheid van Rosj Hasjana wenst het
bestuur van de afdeling Jeruzalem alle leden
van de IOH een gezond en gezegend 5781. Wij
zijn allen met elkaar verbonden en ondanks de
problemen die het Covid-19 virus veroorzaakt
zijn wij doorgegaan met activiteiten op een
afstand en het steunen van elkaar. Moge het
komende jaar ons allen sparen van ziekte en
verdriet en mogen wij steeds goede tijdingen van
elkaar ontvangen.

Onze beste wensen voor het jaar 5781.
Moge het vooral een gezond jaar worden
vol vreugde en wederzijdse eerbied,
zowel in Beth Joles als in ons land en in
de hele wereld.

De Beth Joles Familie

Gevraagd:
Zijn er mensen, die een
SJOELBAK kwijt willen?
Onze familie is erg geïnteresseerd.
Froukje Noot-Woudstra
Tel. 054-7496866

IOH - CONTACTPAGINA

IOH KANTOOR

Commercieel centrum
Ramat Ilan
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il www.ioh.co.il
www.facebook.com/
IrgoenOleiHolland

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Gideon van der Sluis

Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
voorzitter@ioh.co.il

Binyamin Tjong Alvares

Penningmeester (Dagelijks Bestuur)
binyamin.tjong@gmail.com

Marion Levkovits

Afd. Jeruzalem
(Vice-voorzitter/Dagelijks Bestuur)
marion.iohsecretaris@gmail.com

Marc Boas, Lid

marcboas@partner.net.il

Yvonne Ben Hador

Afd. Netanya/Sharon
yb0712@gmail.com

Malka Shamir-de Leeuw

Afd. Be'er Sheva/Zuiden
elsje@netvision.net.il

Baruch Bar Tel

Afd. Tel Aviv
baruch.bartel@gmail.com

Ini Lederer

Afd. Haifa/Noorden
iohhaifa@gmail.com

Natanja Slager, Lid

natanja@gmail.com

AFDELINGEN

JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
Voorzitter: **Marion Levkovits**
Tel: 054-7600043
Penningmeester: **Simone Wenger**
Tel: 052-6074330
Secretaris: **Dini Goldschmidt**
Tel: 050-6748552
Facebook: Irgoen Olei Holland
Jeruzalem

HAIFA en het NOORDEN

iohhaifa@gmail.com
Voorzitter: **Helen Raz**
Tel: 054-7680877
Penningmeester: **Dr. Hans Hartog**
Tel: 04-8246053
Secretaris: **Ini Lederer**
Tel: 054-4760061

NETANYA-SHARON

Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat: **Rudie Kleerkoper**
tel: 09-8857987
iohnetanya.sharon@gmail.com

TEL AVIV

Voorzitter:
Avraham (Albert) de Vries
Tel: 054-4559853
devriesa@zahav.net.il

BE'ER SHEVA

voorzitter: Saskia de Leeuw-Beeser
tel: 054-6820030 | saskia@bgu.ac.il

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA

David Raziël 22 | 4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLES

Kikar Harakafot 1 | 3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il | www.joles.co.il

SOCIALE ZORG NINI CZOPP

Landelijke sociale zorg voor
Nederlandse Shoa overlevenden
en hun partners
tel: 03-6242920 | fax: 15336241889
emz@netvision.net.il
www.nini.org.il

Bezoekadres:

Arieh Regev 4, Netanya
Postadres: PO Box 13310, Netanya

FONDSSEN LENINGFONDS & KEREN MEJOECHEDET

tel: 03-5625611
ioh@netvision.net.il

JAD DAVIDS

POB 5207 | 4615102 Herzliya
giften: 03-6775174
tel: 050-7262577
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID

AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 | fax: 03-7540751
tel@minbuza.nl

CONSULATEN

Haifa

Ma'abarot St. 6 3446125 Haifa
tel: 04-8111707

cohollow@netvision.net.il

Eilat

POB 1099 8811001 Eilat
tel: 08-6335466, 08-6315666

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:

Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan
Tel: 03-7540741

Andere spreekuren:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540741
tel-veno@minbuza.nl

WUV- CLIËNTENRAAD

David Eisenmann, 08-9761618
Marthi Hershler, 02-6729370
Elly Maoz-Drukker, 09-8998367
Judith Millul, 04-8242788
Chanoch Mogendorff
04-9899482

Malka Shamir, 052-2700665

Shimon Vega, 08-9476342

OVERIGE ORGANISATIES

AJALAH - Israël R.A. in liquidatie

AJALAH-Israël
tel/fax: 050-5317442
bestuur1@ajalah.com
POB 6304, 3106201 Haifa

Amoetat AKEVOTH (sporen)- in liquidatie

Onderzoek van de genealogie
en het familie erfgoed van het
Nederlandse Jodendom (A.R.)
www.dutchjewry.org
bnnch@zahav.net.il

CENTER RESEARCH DUTCH JEWRY

Yitzhak Rabin Center
Hebrew University, Mount Scopus
9190501 Jeruzalem
tel: 02-5880242 / fax: 02-5880241
dutchjew@mail.huji.ac.il
http://www.dutchjewry.com

ELAH -

Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
elah@elah.org.il www.elah.org.il

STICHTING COLLECTIEVE MAROR-GELDEN ISRAËL (SCMI) in liquidatie

POB 24316 | 9124202 Jeruzalem
voorzitter@scmi.org.il
office@scmi.org.il | www.scmi.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

chayabrasz@gmail.com
www.
nederlandersbuitennederland.nl

Stichting GOED -

Grenzeloos Onder Een Dak

Voor Nederlanders in het buitenland
www.stichtinggoed.nl/goed

FACEBOOK + EMAIL

Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem

IOH ארגון עולי הולנד

Irgoen Olei Holland Jeruzalem
Nederlandse vrouwen in Israel
Embassy of th Kingdom of the
Netherlands in Israel
HOI-emailgroep, geef je op bij:
david@bgu.ac.il